القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޢަޗުވަރު ވާއިޢް

﴿43﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުން ބުނެ އުޅެއެވެ. ތިބާއަކީ، الله ﷻ ގެ ރަސޫލުކަމުން
ފޮނުއްވިގެންވާ ރަސޫލަކު ކަމުގައި ނުވެއެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަށް
ޖަވާބުދެއްވައި، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ
ތެދުވެރިކަމާއި، ތިޔައެބައިމީހުންގެ ދޮގުވެރިކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިގެންނަވާނީ
ފަރާތެއް ކަމުގައި، الله ﷻ ފުދެއެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ ރަސޫލުކަމުން، ތިމަން ރަސޫލާ ގެންނެވި ޝަރީޢަތަށް، ބައެއް
ތެދު ޝަރީޢަތެއް ކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިގެންނަވާނީ ފަރާތެއް ކަމުގައި،
އެ إِلٰهُ ފުދެއެވެ. އަދި ސަމާވީ ފޮތުގެ އިލްމުލިބިގެންވާ ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންގެ
ތެރެއިން، ތިމަން ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ތެދުކޮށް އީމާންވި މީހުން ފަދަ،
ތިމަން ރަސޫލާ ގެންނެވި ޝަރީޢަތުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭން ހެކިވެރިން
ކަމުގައި ފުދޭނެއެވެ.

އެބައިމީހުންނީ، ބައެއް ދީން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ ދީނާ ތަބާވެ، އެބައިމީހުންގެ
ހެކިބަސް ވަނަވަރުކޮށް، ތިމަން ރަސޫލާ ގެންނެވި ޝަރީޢަތުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް
ހެކިވެ، އެ ހެކިބަސް ޤަބޫލުކޮށް އުޅެނީ މީހުންނެވެ.[152]

سُوْرَةُ إِبْرَاهِيْم

سُوْرَةُ إِبْرَاهِيمއަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ الْمَثَانِيْ ގެ
ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ދެވަނަ ސޫރަތެވެ.[153]

152- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
153- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

الْمَثَانِيْ ގެ ސޫރަތްތަކަކީ، سُوْرَةُ قٓ އިން ފެށިގެން سُوْرَةُ النَّاسِ ގެ ނިޔަލަށް އައިސްފައިވާ ސޫރަތްތައް ފިޔަވައި ސަތޭކަ އާޔަތަށްވުރެން މަދު އާޔަތްތެރި ހުންނަ ސޫރަތްތަކެވެ.[154]

الْمَثَانِيْ ގެ ސޫރަތްތަކުގައި ވަނީ، الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި، ނަހީފުޅުތަކާއި، ތަރުޣީބުދެއްވުމާއި ކަންތައްތަކާއި، ބަރުހާނުތަކާއި، އެ ނޫން ވެސް ބައެއް ބާވަތްތަކާއި، އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ވާހަކަތަކާއި، ނަސޭހަތާއި، ސަވާބުގެ ވާހަކަތަކާއި، الله ﷻ ޢަޛާބުދެއްވައިފައިވާ ބައެއް މިސާލުތަކެވެ. އަދި އެ ހިކުމަތާއި ވާހަކަތައް، الْمَثَانِيْ ސޫރަތްތަކުގައި ގިނަގިނައިން ތަކުރާރުކުރެއްވައިފައި ވެއެވެ.[155]

މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، 52 (ފަންސާސް ދޭ) އާޔަތެވެ. އަދި، 7 (ހަތް) رُكُوع އެވެ. މި ސޫރަތަކީ، މައްކީ ޤުރުއާނުގެ 14 (ސާދަ)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ، سُوْرَةُ نُوح އަށް ފަހުގައެވެ.

އަދި سُوْرَةُ إِبْرَاهِيمُ ގެ ނަމުން، މި ސޫރަތަށް ނަން ދެވުނީ، ގިނަ ނަބިއްޔުންގެ ބައްޕާފުޅު އަދި މުސްލިމުންގެ އިމާމު، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އިސްލާމް ދީނަށްގެން ވަޑައިގެން، ޝިރުކާ އަޅުކަންކުރުމުން ދުރުހެލިވެވަޑައިގެންނެވި، ތައުޙީދުގެ ދަޢުވަތުދެއްވައި، މުސްލިމުންގެ ނިޢުމަތް ކަމުގައިވާ ގެދޮރު ބިނާކުރެއްވުމަށް ފަހު، އެ ބަރަކާތް ލިބުމާއި ބަރަކާތްތެރި ދުޢާފުޅުތަކުގެ ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރެއްވިފައިވާތީއެވެ.

154– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي وَسُنَنُ التِّرْمِذِي لِلْإِمَامِ أَبِي عِيسَى مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى التِّرْمِذِي وَسُنَنُ أَبِي دَاوُودَ لِلإِمَامِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْأَشْعَثَ السِّجِسْتَانِي

155– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي وَالنُّكَتُ وَالْعُيُونُ لِلْإِمَامِ الْمَاوَرْدِي وَالْهِدَايَةِ إِلَى بُلُوغِ النِّهَايَةِ لِلْإِمَامِ أَبِي مُحَمَّدِ مَكِّي بْنِ أَبِي طَالِبِ الْقَيْسِي الْقِيرَوَانِي ثُمَّ الْقُرْطُبِي

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ޚަތިމްކުރެއްވި ރަސޫލާ، مُحَمَّدُ ﷺ ވެސް،
إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ދަރިފަސްކޮޅުން ފޮނުއްވައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ނަންފުޅުން ނަންދެވިފައިވާ
ސޫރަތެއް، ހިރިގި ދުރުމާނަކައި، الله سبحانه وتعالى ގޮވައިލެއްވި، އެ ރަސޫލާގެ ދީނާ ޝަރީޢަތާ
ހަމައަށް ދެމިގެންދިޔުމަށް ކަމެވެ.

އަދި މި ސޫރަތަކީ، الْحُرُوْفُ الْمُقَطَّعَةُ ގެ އަކުރުތަކުން ފެށިފައިވާ ސޫރަތްތަކުގެ
ތެރެއިން ސޫރަތެއް ވެސް މެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި ސޫރަތް ފެށިފައިވަނީ،
«ا ل ر» މި އަކުރުތަކުންނެވެ.[156] އަދި، الله سبحانه وتعالى ގެ ރިވެތި އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން
6 (ހަ) އިސްމުފުޅު މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ. އެއީ، اللهُ މި އިސްމުފުޅާއި،
الْكَبِيرُ މި އިސްމުފުޅާއި، الْمُتَعَال މި އިސްމުފުޅާއި، الْوَاحِدُ މި އިސްމުފުޅާއި،
الْقَهَّارُ މި އިސްމުފުޅާއި، الرَّحْمٰنُ މި އިސްމުފުޅެވެ.

ފަހެ، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، އިސްލާމް ބުނިޔާދުގެ އަސްލުތަކުގެ
ވާހަކައެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށް އީމާންވުމާއި، ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތަށް އީމާންވުމާއި،
އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވުމުގެ ވާހަކައެވެ. ވުމާއެކު، ރަސޫލުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ،
الله سبحانه وتعالى ގެ ދަޢުވަތު މީސްތަކުންނަށް މަޢުލޫމާތުކޮށްދެއްވައި، ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަނދިރިކަމުގެ
ތެރެއިން މީސްތަކުން ނެރުއްވައި، އީމާންކަމުގެ އަލިގަދަ ނޫރުގެ ތެރެއަށް މީސްތަކުން
ގެންދިޔުން ކަމާއި، އެ ރަސޫލުންގެ ދަޢުވަތަކީ، الله سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން
ޤަބޫލުކުރުމަށް ގޮވައިލެއްވައި، އަޅުކަންކުރުން ޚާއްޞަވެގެންވާ ފަރާތަކީ، ހަމައެކަނި
الله سبحانه وتعالى ކަން މީސްތަކުންނަށް އަންގަވައިދެއްވުން ކަން މި ސޫރަތުން އެނގެއެވެ.

156- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

ވުމާއެކު، ފަރުޢީ ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި އިޚްތިލާފުތަކެއް ހުރިކަމުގައި ވިއަސް، ހުރިހައި ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުންގެ ގޮވައިލެއްވުމަކީ އެއް ގޮވައިލެއްވުމެއް ކަމާއި، އެ ހުރިހައި ބޭފުޅުން ވެސް ގޮވައިލެއްވީ އެއް ދީނަކަށް ކަން، މި ސޫރަތުގައިވާ ވާހަކަތަކުން އެނގި ކަށަވަރުވެއެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ފޮނުއްވީ، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރުމަށް ގޮވައިލައްވައި އިލާހުކަމުގެ ޢިބާދާ ބިނާކުރައްވައިގެން ކަން ވެސް ކަށަވަރުވެއެވެ.157

އެހެންކަމުން، މި ސޫރަތް ފައްޓަވައިފައި ވެސް، ކީރިތި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވުމުގެ މަޤްޞަދުގެ ވާހަކައިންނެވެ. الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ކަމާލުވަންތަކަން އީމާންވުމުގެ ވާހަކައިންނެވެ. އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެސް، ކާފިރުންގެ ސިފަތަކާއި އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނެ ގަދަފަދަ ޢަޛާބުގެ ވާހަކައެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ވެސް، އެ ބަޔާނެއްގެ ގޮތަށް ރަސޫލުން ނުބުއްވުމާ އެއްވެސް އުނދަގުލެއް ނުވާ ވާހަކައެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ވެސް، مُوسَى عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ރިސާލަތުގެ ވާހަކައާއި، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޔަޤީންކޮށް، ހަމައެކަނި އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކުރުމަށާއި، އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ބަލައި، އެ إِلٰه އަށް ޝުކުރުކުރުމަށް، އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލާ ގޮވައިލެއްވި ވާހަކައެވެ. އަދި، ރަސޫލުންގެ ދަޢުވަތު ދޮގުކުރި ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން، نُوحُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނާއި، ޢާދު ޤައުމާއި، ޘަމޫދު ޤައުމުގެ މީހުންގެ ވާހަކައެވެ.

157– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر وَصَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އެ ވާހަކަތައް ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ފަދަ، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރި މީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމަށް ފަދަ، އެ ރަސޫލުންގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކުރި މީހުންނަށް ބިމުގައި އާރާއިބާރުދެއްވި ވާހަކައެވެ.

އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، ކާފިރުންގެ ތެރޭގައި އުޅުނު ބޮޑުންނާއި، އިސްވެރިންނާއި، ސަރުދާރުންނާއި، އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި އުޅުނު ދެރަ ނިކަމެތިންނާއި ޢާއްމުންނާއި، މި ދެބައިމީހުން ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހުން ބައްދަލުވެ، އެ ދެބައިމީހުންގެ ދެމެދު ޖަދަލުކުރުމި، އެއްބައިމީހުން އަނެއްބައިމީހުން އެއްޗެހި ގޮވައި، ޖަހުނަމްދޭދޭ ވާހަކައާއި، އެ ދެބައިމީހުން ވެސް ނަރަކައަށް ވެއްދެވޭނޭވާހަކައެވެ.

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ޝަހާދަތް ހެޔޮ ގިނައިން ކަލިމަ އަކީ އަދި ހުރިހާ ދުސްތޫރެއްގައި ކަދުރު ރިބޭ މޮވު ކަދުރު ރުކާއެއްގެ މިސާލުން، الله ﷻ ތަޢުރީފުގެ ކަލިމައިގެ މިސާލު، މި ސޫރަތުގައި ޖެއްސެވިފައި ވެއެވެ. އަދި ބިމުގައި ހަރުނާލާ އެއްވެސް ސާބިތުކަމެއް ނެތް، ނުހަނު ނުބައި ވެސް ދުވާ ހަޖިހުމުރު ގަހެއްގެ މިސާލުން، ކުފުރުވެރިކަމާއި ޝިރުކު ހިލާނަ ކޮޅުވު ބަޔައްގެ މިސާލު، އެ إِلٰهُ މި ސޫރަތުގައި ޖެއްސެވިފައި ވެއެވެ.

އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، އިސްލާމް ދީނައިގެން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވަޑައިގެން، ބުދަށް އަޅުކަންކުރެއްވުމުން އެއްކިބާވެވަޑައިގަންނަވައި، ތަޢުރީފުގެ ދަޢުވަތުދެއްވައި، މުސްލިމުންގެ ޤިބުލަ ކަމުގައިވާ ގެފުޅު ބިނާކުރެއްވުމަށް ފަދަ، އެ ރަސޫލާ ކުރެއްވި ބަރަކާތްތެރި ދުޢާފުޅުތަކުގެ ވާހަކައެވެ.

އެ ވަހަކަ ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ފަހު، މި ސޫރަތް ނިންމަވައިލެއްވައިފައި ވަނީ، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ދެއްވި ދަޢުވަތު ދޮގުކޮށް، الله ﷻ ގެ ދީނަށް ވަންނުމުގެ މަގު މީސްތަކުންނަށް ބަންދުކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރި އަނިޔާވެރިންނަށް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ދެއްވާނެ ގަދަފަދަ އަދަބުގެ ވާހަކައިންނެވެ.[158]

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އެއީ، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން ވާގިއެދިހުރެ، މި އަޅާ ކުރަން މި ގަސްތުކުރާ ހެޔޮ އަމަލު ނިމުމަކަށް ގެނައުން އެ ކަމުގައި ދިމާވެދާނެ ހުރިހާ ހުރަސްތަކެއް ދުރުކޮށްދެއްވައި މި ޢަމަލު ޤަބޫލުކޮށްދެއްވުން އެދި ބާރުގަނެމެވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إلهއަށް ޚިދުމަތްކުރުމަށް އަޅުކަންކުރާ، ހިދުމަތްކުރެވޭނެ އަޅުކަންކުރާ އަދި އެންމެހައި ހަލްޤުތަކުންނަށް، ދުނިޔޭގައި ކުރިޔަށް ނިޢުމަތްތައް ދެއްވާ، ރަޙްމާންވަންތަ إلهއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، އެ إلهއަށް ޢިބާދަތްކޮށް އަޅުކަންކުރި، އާޚިރަތުގައި ހާއްސަ ގޮތެއްގައި ރަޙީމުވަންތަ إلهއެވެ.

الٓرۚ كِتَٰبٌ أَنزَلۡنَٰهُ إِلَيۡكَ لِتُخۡرِجَ ٱلنَّاسَ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذۡنِ رَبِّهِمۡ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَمِيدِ ١

﴿1﴾ މި ސޫރަތް ފެށޭ ތަނުގައި މިވާ، الر (ا ل ر) މި އަކުރުތަކާ އަދި މި ސޫރަތް ނޫން އެހެން ބައެއް ސޫރަތްތަކެއް ފެށޭ ތަނުގައިވާ މި ފަދަ އަކުރުތަކަކީ، الْحُرُوْفُ الْمُقَطَّعَةُގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އަކުރުތަކެވެ. އެ އަކުރުތަކުގެ މާނައާއި މުރާދު ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި الله ﷻއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! މި ޤުރުއާނަކީ، ވަޙީގެ ޒަރީޢާއިން، އިބަ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إلهُ، ބާވައިލެއްވި ފޮތެކެވެ.

158- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْوَاضِحُ لِلدُّكْتُور مُحَمَّدِ الْحِجَازِي

އަދި، އިބަ ރަސޫލާއަށް، ބިމަށް إِلهُ، އެ ޒާތު ބާވައިލެއްވީ، މީސްތަކުންގެ ފަރި رَبُّގެ
ހުއްދައާއި ތައުފީޤާ އެކު، އިބަ ރަސޫލާ، އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް، އެ ޤުރްއާން
އިއްވަވައިދެއްވައި، ކާފިރުކަމާއި، މަގުފުރެދުމާއި، ޖާހިލުކަމުގެ އަނދިރިކަމުގެ
ތެރެއިން، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުން ނެރުއްވުމަށެވެ. އަދި އީމާންކަމާއި، ތެދުމަގާއި،
އިލްމާއި ދީނުގެ ބިނާވާ ނޫރުގެ އަލިކަމާކުރެ ތެރެއަށް އެބައިމީހުން ގެންނަވައި،
ހިދާޔަ ބާރުއްގެއިން، ބަލުދާއި، ތައުރީފާއި، ޙަމްދާ މިބައިމީގެ ޤަދަރުވެރިވަންތަ
ﷲ ﷻ ގެ ދީނުގެ މަގު އެބަހީ އިސްލާމީދީނުގެ ތެދުމަގުގެ ބަޔާނެވެ.[159]

ٱللَّهِ ٱلَّذِى لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْكَٰفِرِينَ مِنْ عَذَابٍ
شَدِيدٍ ﴿٢﴾

﴿2﴾ އެއީ، ﷲ ﷻ ގެ މަގެވެ. ﷲ ﷻ އީ، އުޑުތަކުގައި ވާހައި އެއްޗެހީގެ ވެރިޔާ،
ހަމައެކަނި، އެ إِلهُއަށް ހުއްޓުވާ މިލްކުވެގެންވާ إِلهُއެވެ. އަދި ބިމުގައި ވާހައި
އެއްޗެހީގެ ވެރިޔާ ވެސް، ހަމައެކަނި، އެ إِلهُއަށް ހުއްޓުވާ މިލްކުވެގެންވާ إِلهُއެވެ.
އެއީ ހަކަތަތަކުން، އަޅުކަންކުރުން ހައްޤުވެގެން ވާނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلهُއަށެވެ.
އިންސާނުން ވިޔަސް އަދި ޖިންނުން ވިޔަސް، އަދި އެހެން މަޚްލޫޤުން ވިޔަސް،
އެއްވެސް ސިފައެއްގައި، އެ إِلهَ އެއްކަލަންކަން، އެ إِلهَ ބައިވެރިކަން ޝިރުކުކުރުމެއް
ނުވާނެއެވެ. އަދި، އެ إِلهُ ތަންކޮޅެއް ނުސީދާވެގެން ދިނުމަކަށް ނުފޫދޭކަން، ކާފިރުކަން
އިންކާރުކުރުމަށް ކުރެވޭ ބަދަލަކުން، ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހުން، ނުރަކާ ގެދަރުދަރު ބަރުވާއި
ހަލާކު ހުންނާނޭ ކަން ކަށަވަރުވެ.[160]

159- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
160- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! وَيْلٌ އެވެ، ނަރަކަވަންތަވެރިންގެ ގައިން އޮހޮރޭ ދާހާއި ހުރިހައިގެ ވާދީއެއް ކަމުގައި ރިވާވެގެން ވެއެވެ.[161] ނުވަތަ ނަރަކައިގެ އަންދުވެރިންނަށް ނުހަނު ގަދަފަދަ ޢަޛާބު ދެއްވާ ތަނެއް ކަމުގައި ވެސް ރިވާވެގެން ވެއެވެ.[162] والله أعلم.

ٱلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ فِى ضَلَـٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿٣﴾

﴿3﴾ الله ﷻ ގެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ތަދުބީރުގެ ރިސާލަތާ ދުލާވެރިކަމައި، އެ ރަސޫލުންނަށް، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތައް ދޮގުކޮށް އިންކާރުކޮށް، ކާފިރުކަން އިޚްތިޔާރުކުރި މީހުންނަށް، އާޚިރަތުގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތްތަކުގެ މައްޗަށް، ދުނިޔަވީ ފަނާވެދާނެ ދުނިޔޭގެ މަތީ ދިރިއުޅުން އިސްކޮށް، އާޚިރަތަށްވުރެން ބޮޑަށް ދުނިޔޭގެ ދިރި އުޅުމަށް ލޯބިކޮށް، އެބައިމީހުންގެ އާޚިރަތް ބަރުބާދުކުރި މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، الله ﷻ ގެ ދީން މީސްތަކުންނަށް އޮޅުވައިލައި، އެ ދީނުގެ މަގުން މީސްތަކުން އެއްކިބާކޮށް، އެ ދީނަށް ވަނުމަށް އެދޭ މީހުންނަށް އެ ކަން މަނާކުރާ މީހުންނެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ހަލާލަކުން ފިލުވެ އިރުޝާދުތަކާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަގުން، الله ﷻ ގެ ދީން ބަދަލުކުރަން، އެއްދަރުމަ ގޮތުގެ ދީނުގެ ނަމުން ބޯޅަ މަގަކަށް، އެ ދީނުގެ މަގު ގޯސްކަމަށް ކަލަން ބޭނުން މީހުންނެވެ. މި ސިފަތަކުގެ އަންދުވެރިންނަކީ، ޙައްޤުން އެއްކިބާވެ، ކުފުރުގެ ގޮތުގައި ހިތްޕަސްވެ، ގުމުރާހީގެ ފުޅާ ބަނދަރު ކަނޑު ތަނެއްގައި ވީ މީހުންނެވެ.[163]

161– تَفْسِيرُ جامِعِ الْبَيانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي

162– فَتْحُ الْقَدِير لِلْإِمَامِ الشَّوْكَانِي

163– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوۡمِهِۦ لِيُبَيِّنَ لَهُمۡۖ فَيُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ
وَيَهۡدِي مَن يَشَآءُۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٤

﴿4﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި އެއްވެސް ރަސޫލަކު، އެ ރަސޫލެއްގެ ޤައުމުގެ މީހުން ވާހަކަ ދައްކައިއުޅޭ ބަހުން ވާހަކަ ދައްކަވާ ރަސޫލެއްގެ ގޮތުގައި މެނުވީ ނުފޮނުއްވަމެވެ. އެއީ، އެ ރަސޫލެއްގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، الله سبحانه وتعالى ގެ ދީން ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށް ދެއްވުމަށް ޓަކައެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، الله سبحانه وتعالى ޖިހާވައި ތިމާ އަމިއްލައަށް ފުދިގެންވާ ކަމުގައި ދެކެ، ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޫކޮށްލާ ކަށްވާ މީހަކަށް، ހިދާޔަތުގެ މަގުން އެއްކިބާކުރައްވައި މަގުފުރައްދަވަމެވެ.

އެއީ، އެ إِلٰهُގެ ޢަޒީޒުއްޔަ ޢިލްމުފުޅުގައި، އެ إِلٰهُގެ ޤުދުރަތުފުޅުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ ގޮތެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އަކީ ބިރުވެރިވެ، ޤަހާރުވެރިވެ، ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ތެދުކުރާ ކަންތައް މީހަކަށް، ބައްދުގެ ވަގުތު ވަގުތައްކަވައި، އެ ވަގުތު ހިނގުމުގެ ގޮތް ތަޙްޤީޤު އެ މީހަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވަމެވެ. އެއީ، އެ إِلٰهُގެ ޢަޒީޒުއްޔަ ޢިލްމުފުޅުގައި، އެ إِلٰهُގެ ޤުދުރަތުފުޅުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ ގޮތެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމެވެ.

އަދި، الله سبحانه وتعالى އީ، އެ إِلٰهُގެ ވެރިކަމުގައި ރަސްކަމުގައި ގަދަވެރިވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُއެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އީ، އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ ކަމަކަށް ޙުކުމްކުރައްވައި، އެ ކަމެއް ވިއަސް ދީ މަނާކުރެވޭން ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވާ، ޙަކީމުވަންތަ إِلٰهُއެވެ.

އަދި، އެ إِلهِ، އެ إِلهُގެ ޢިއްޒަތްވަންތަކަމުން އެންމެހައި ތަކެތި ޤަހުރުކުރައްވައި،
އެ ތަކެތީގެ ހުރިހައި ކަމެއް މިންވަރުކުރައްވައި ތަދްބީރުކުރައްވާ، ޙަމީދުވަންތަ إِلهُއެވެ.164

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَآ أَنۡ أَخۡرِجۡ قَوۡمَكَ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ وَذَكِّرۡهُم بِأَيَّىٰمِ ٱللَّهِۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّكُلِّ صَبَّارٖ شَكُورٖ ٥

﴿5﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، مُوْسَى ﵇ އަށް ރަސޫލުކަން ދެއްވައި، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ގައުމަށް، ތިމަން إِلهُ، އެ ރަސޫލާ ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ގައުމަށް، ތިމަން إِلهُ، އެ ރަސޫލާ ފޮނުއްވީ، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތަޢުލީމާތުގެ ދައްކަން ތަރީޤުކުރަނިވި ދުރުޖީޢާތްމަކާއި ހިޔަލް ދެއްވައި، ތިމަން إِلهُގެ ޙުރިހަލަ ވާގިވެރިކަމާއި މަދަދާ އުދަގައުވެ.

އަދި، އެ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلهُ އަންގަވީމެވެ. ތިމަން اللهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތައުޙީދުކަން ހުވަދުކަން އިމާންވުމަށް، އިބަ ރަސޫލާގެ ގައުމުގެ މީހުންނަށް ގޮވައިލައްވާށެވެ! އަދި ކާފިރުކަމުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިން އީމާންކަމުގެ ނޫރަށް ނެރުއްވައި، ފިރުޢައުނާއި އޭނާގެ ބޮޑެތިންގެ އަނިޔާވެރިކަމުން އެބައިމީހުން މިންޖުކުރައްވައި، އަޒާބުދިނުމުން ސަލާމަތްކުރައްވައި، އިސްރާއީލު ދަރިންގެ އަތުގަދަ ނުރުގެ ވެރިޔާކަން ދެކުނުކަމަށާއި ދެންނެވާށެވެ! އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ނިޢުމަތްތަކާއި ބަލާތަކުގެ ދުވަސްތަކުން އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަށް ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلهُ ދެއްވި ހިމާޔަތާ ނިޢުމަތްތަކާއި، އެ إِلهُގެ ޢުޤޫބާތްތަކާން ދުރުދި ނިޢުމަތްކަމެއްދިނުމެވެ، އެ إِلهُގެ އިހުސާނާއި ބަލާތަކުން، އެބައިމީހުންގެ ކުރީގެ ގައުމުތަކާ، އެ إِلهُ ދެއްވި ގަދަފަދަ ކާރިޘާއި ބަލާގައި ވަބާތަކުގެ މަތިން ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ!

164- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ހަމަކަށަވަރުން، مُوْسَى عليه السلام ގެ ދުވަސްވަރު، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަށް އެ ދިމާވި ކަންތައްތަކުގައި، الله سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމުގެ މައްޗަށާއި، އެ إِلهُ ގެ ކަރަކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރަނިވި ހުއްޖަތް ވާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى ގެ ދީނަށް ގޮވައި، އެ ދީނަށް އުޅުމުގައި ދިމާވާ އުނދަގޫތަކާއި ދަތިތަކުގެ މައްޗަށް، ނުހަނު ބޮޑަށް ކެތްތެރިވެ، އެ إِلهُ ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކަށް ގިނަގިނައިން ޝުކުރުވެރިވާ ކޮންމެ މީހަކަށްވެ، އެ ދީނުގައި ސާބިތުވެހުރުމަށް ގުދުރަތި އިންދާޔަތްތަކާއި ޢިބްރަތްތައް ވެސް، مُوْسَى عليه السلام ގެ ދުވަސްވަރު، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަށް އެ ދިމާވި ކަންތައްތަކުގައި ވާކަން ކަށަވަރެވެ.165

ދަންނަށެވެ! مُوْسَى عليه السلام ގެ ދުވަސްވަރު، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަށް ދިމާވި ކަންތައްތަކުން، ކާފިރުންގެ އަނިޔާވެރިކަމުން، ދުޝްމިނުން މިންޖުކުރައްވައި ސަލާމަތްކުރައްވާ ކަމާއި، الله سبحانه وتعالى އާރަމްމައް ދޮގުކަން، ކާފިރުކަން އިސްތިޢުމާރުކުރާ މީހުންގެ މައްޗަށް ގަދަފަދަ ކާފިރުންގާއި ބުއްޤާބަތްމައް ޖުރްއަތްވައި، އެ ފަދަ ކަންތައް ބަލާލުމުގެ ރަހަތެއްގެ، އެ إِلهُ ބަރަކާތްލެއްވި ކަން، ނުހަނު ސާފުކޮށް އަންގައެވެ. މިގޮތަށް، الله سبحانه وتعالى އަމުރުފުޅުތަކަށް ކަމުނުދިވެ، އެ إِلهُ ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިވުން މާތް ދެވިޔަ ކަންތައް ބަރަކާތް، މި ފަދަ އިސްލާމުގައި ނަސޭހަތްތެރިވުން ލާޒިމު ބާރުތަކަށް ޖެހިގެންދާނެއެވެ.166

وَإِذۡ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوۡمِهِ ٱذۡكُرُواْ نِعۡمَةَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ إِذۡ أَنجَىٰكُم مِّنۡ ءَالِ فِرۡعَوۡنَ يَسُومُونَكُمۡ سُوٓءَ ٱلۡعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبۡنَآءَكُمۡ وَيَسۡتَحۡيُونَ نِسَآءَكُمۡۚ وَفِي ذَٰلِكُم بَلَآءٞ مِّن رَّبِّكُمۡ عَظِيمٞ ٦

165- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
166- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿6﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! مُوسَى عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވެވުން، އޭ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވި ވާހަކައަށް، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ވިދާޅުވެދެއްވައި، އެ ވާހަކައަށް
އެބައިމީހުންނަށް ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ! ދެން، مُوسَى عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް،
އޭ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ! އޭ އަހުރެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް،
الله سبحانه وتعالى ދެއްވި ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތައް ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ! އެއީ،
ފިރުޢައުނާއި އޭނާގެ ލަޝްކަރުގެ މީހުންގެ ކިބައިން ތިޔަބައިމީހުން މިންޖުކުރެއްވި
ހިނދުވެ. އެބައިމީހުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އުނދަގޫކޮށް، ދުއްތުރާދީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގަދަފަދަ ޢަޒާބުދީ އުޅުނެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ފިރިހެން ދަރިންގެ ތެރެއިން ދަރިއަކު ފިރުޢައުނުގެ ރަސްކަމުގެ
މައްޗަށް ގަދަވެގަންނާނެ ކަމުގެ ބިރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ފިރިހެން ދަރިން، ޤަތުލުކުރައި
ޤަތުލުކުރުން އުޅުނެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަންހެން ދަރިން ނުމަރައި ދޫކުރަން،
ޢަބުދުންގެ ގޮތުގަޔާއި، އަޅުންގެ ގޮތުގައި އެ ދަރިން ގެންގުޅެ، އެ ދަރިންނަށް
ނިކަމެތިކޮށްލައި އުޅުނެވެ.

ޝަވާއްކަށްކީވެ. އެ ބަލާމުސީބާތާއި މުސީބާތްތަކަކީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ
ބަލާމުޞީބާތުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އައީ، ނުހަނު ބޮޑު އިމްތިޙާނެކެވެ. ދެން،
އެ އިމްތިޙާނަކީ ދެން، އެ ބަލާމުސީބާތަކުން، އެ إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުން
ސަލާމަތްކުރައްވައި، އެ ކަންތައްތަކުން ތިޔަބައިމީހުން މިންޖުކުރައްވައިފިއެވެ. ވީމާ،
އެ ހިތިކަމާއި ކުޑަކަމާއި ބަލާ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ބަލާމުޞީބާތުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް އައިސްފައިވާ ނުހަނު ބޮޑު އިމްތިޙާނެއް ވެއެވެ.

ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ އިމްތިޙާނުތައް، އެ اللهُ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ދޫކުރެއްވީ،
އެ ފަދަ ހާލަތްތަކުގައި ކެތްތެރިކަން ވަތީ ސާބިތުވުމަށް، ޝުކުރުކުރާ މީހުންނާއި
އެ ނޫން މީހުން ވަކިކުރެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.167

وَإِذۡ تَأَذَّنَ رَبُّكُمۡ لَئِن شَكَرۡتُمۡ لَأَزِيدَنَّكُمۡۖ وَلَئِن كَفَرۡتُمۡ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٞ ٧

﴿7﴾ އަދި، مُوْسَى عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ބަސްފުޅާ ވިދާޅުވިއެވެ.
ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ އަޢުލަކުންނަން ޓަކައި، އެ اللهُ ކަނޑައަޅުއްވައި
މިންވަރުކުރައްވައި ހިތުއްވައިހަދައިވާ ކަންތައްތައް ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ!

ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން اللهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން
ޝުކުރުވެރިވެ، ތިމަން اللهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް ކޮށް،
ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވާ ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، ތިމަން اللهُ ގެ
ތަނަވަސް ފަޟްލުވަންތަކަމުން، ތިމަން اللهُ، އެ ނިޢުމަތްތައް ދަމަހައްޓަވާދޭނަމެވެ.
އަދި އިތުރު ނިޢުމަތްތައް ވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނަމެވެ.

އަދި އެ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިނުވެ، ތިމަން اللهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އުރެދި،
ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވެއްޖެ ނަމަ ދަންނާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އެ ކަންކަމުގެ ސަބަބުން،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން اللهُ ދެއްވާނީ ބޮޑު ނުރަސް ގަދަބަދަވެގެންވާ ކަން
ކަށަވަރެވެ.168

وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِن تَكۡفُرُوٓاْ أَنتُمۡ وَمَن فِي ٱلۡأَرۡضِ جَمِيعٗا فَإِنَّ ٱللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ٨

167- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي
168- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي

﴿8﴾ އަދި ވެސް، مُوسَى ﷺ ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ!
އޭ އަހުރެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނާ އަދި ބިމުގައި ވާނަމަ ވާހައި
ބަޔަކު، اللهُ ﷻ ދެއްކި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުނުކުރިޔަސްވެސް، އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންގެ
ކިބައިން ބޭނުންނުވެވޮޑިގެންވާ ފަރާތެވެ. އެ ކަލާނގެ، އެ إِلٰهُއަކީ ތަޢުރީފު ލިބިވޮޑިގެންވާ
ފަރާތެވެ.

ކޮން މީހަކު ހުރިޔަސް، ތިޔަބައިމީހުން، اللهُ ﷻއަށް ކާފިރުވެއްޖެ ނަމަ، އެ ކަލާނގެ
ހުރިހާ ނިޢުމަތްތަކާއި ގެއްލުމެއް ހުންނާނީ ހަމަ ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ،
ޝާކިރުވާ މީހުންގެ ޝާކިރުކަމުން، اللهُ ﷻއަށް ކިސީހެއް ފައިދާއެއް ނުލިބޭނެއެވެ.
އެހެނީ އެކަލާނގެ ހުރިހާ ފައިދާއެއް ކިޔަނީ ވެސް ހަމަ އެ ޝާކިރުވާ
ބަޔަކަށެވެ.

އެހެން ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އަށްޓަކައި ޙަމްދުތަކާއި ތަޢުރީފު އަދިއެކު
ލިބިވޮޑިގެންވާ ފަރާތެވެ، އަށްޓަކައި ހަމަގައި، ތަޢުރީފާއި، ސިފައާ ހައްގުވާގެންވާ
އަދި ހުރިހާ ހައްޤުތަކާއި، އަށްޓަކައި ހަމަގައި، ތަޢުރީފާއި، ސިފައާ ޖަލާލުވާގެންވާ
إِلٰهُ ކަން ކަނޑައަޅައެވެ.[169]

أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ نَبَؤُاْ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ قَوۡمِ نُوحٖ وَعَادٖ وَثَمُودَ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ
لَا يَعۡلَمُهُمۡ إِلَّا ٱللَّهُۚ جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَرَدُّوٓاْ أَيۡدِيَهُمۡ فِيٓ أَفۡوَٰهِهِمۡ
وَقَالُوٓاْ إِنَّا كَفَرۡنَا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ وَإِنَّا لَفِي شَكّٖ مِّمَّا تَدۡعُونَنَآ إِلَيۡهِ مُرِيبٖ ﴿٩﴾

169- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿9﴾ އޭ مُحَمَّدُ ﷺ ގެ ރިސާލަތު ދަޢުވަތާ ކާފިރުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީން ދުނިޔޭގައި
އުޅުނު އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ހަލާކުވެ ނިމިދިޔަ ގޮތުގެ ޚަބަރު ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ލިބިފައި ނުވޭހެއްޔެވެ؟ އެއީ، نُوْحُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނާއި، هُودُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ
މީހުންނާއި، صَالِحُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނާ އަދި އެބައިމީހުންގެ ފަހުން އައި
ޤައުމުތަކުގެ މީހުންނެވެ. އަދި އެ އުންމަތްތަކުގެ ޢަދަދާއި އެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ
ޢަދަދު، الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކުން އެނގިގެންއެއް ނުވެއެވެ.

އަދި އެ ޒަމާނުގައި އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުވި، އެބައިމީހުންގެ ރަސޫލުންނާ،
ރަސޫލުން ވަޑައިގެންނެވި، ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކާއި، ހެކިތަކާއި، ފަހުމުވެގެންވާ
ޙުއްޖަތްތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތަކާއިގެންނެވެ. ނަމަވެސް، އެބައިމީހުންގެ ޤައުމުން
ގިނަ ބަޔަކު، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދެކޮޅުހެދި، އެ ރަސޫލުންގެ
ގޮވައިލުއްވުމަށް އިޖާބައެއް ނުދިނެވެ.

އަދި، އެ ރަސޫލުން ދެއްވި ދަޢުވަތުގެ އަޑު އެ ކާފިރުންނަށް އިވިއްޖެ ނަމަ،
އެ ރަސޫލުންނަށް ފުރައްސާރަކޮށް، މަލާމާތުގެ ގޮތުން ހިނިހުނުމައި، އެބައިމީހުންގެ
އަތްތައް އެބައިމީހުންގެ އަނގަތަކުގައި އުޅުނުމުއެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުން
ގެންނެވި ރިސާލަތު ބަޔާންކޮށްދެއްވުމާ އަޑު އިވިއްޖެ ނަމަ، ކާފިރުންގެ ގާތަށް އަންނަ
ރުޅީގެ ގަދަކަމުން، އިޚްތިޔާރަކާ ނުލައި އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ އަތްތަކުގައި ދަތްއަޅައި
އުޅުނުމެވެ. އަދި އެ ކާފިރުން، އެ ރަސޫލުންނަށް ދަންނަވައި ވެސް އުޅުނެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، އެ ކަންކަމައިގެން، ތިޔަ ރަސޫލުން ފޮނުއްވުނު ކަންތައްތަކަށް
ތިމަންމެން ކާފިރުވަމެވެ. އަދި ފަހަރެއްގައި ވެސް، ތިމަންމެން އެ ކަންކަމަށް ޝައްކު
ކުރަނީމެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުވުން، ތިޔަ ރަސޫލުން އެ ކަންކަމަށް ތިމަންމެންނަށް ތިޔަ ގޮވައިލައްވާ ކަންކަމާމެދު، ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެން މި ވަނީ ވަސްވާސްތެރިކަމުން ފުރިގެންވާ ޝައްކުކުރުމުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި، الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރަން، އެ إِلٰهަށް އީމާންވާންޖެހޭ ކަމާމެދު ވެސް، ތިމަންމެން މި ވަނީ ނުހަނު ބޮޑު ޝައްކުކުރުމުގެ ތެރޭގައެވެ.[170]

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي ٱللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم مِّن
ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوٓاْ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَن
تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ ءَابَآؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾

{10} އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޙީގެންނެވި ރަސޫލުން، އެބައިމީހުންގެ އެ ޤައުމުތަކަށް ރައްދުދެއްވުމުގެ ގޮތުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތެދު، الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވުޖޫދުވާންވާކަމާ އަދި އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهަށް ކަމާމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއްވާނެހެއްޔެވެ؟ އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهަކީ، އިސްވެދިޔަ މިސާލަކާ ނުލައި، ނެތުމުގެ ތެރެއިން އުޑުތަކާއި ބިން އުފެއްދެވިފައި، އެ ދެ ތަން ފުރަތަމަ ހެއްދެވި، އެ ދެ ތަނާއި ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ إِلٰهެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ގޮވައިލައްވަނީ، އެ إِلٰهަށް ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވުމަށެވެ.

އެއީ، އެ އީމާންކަމުގެ ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރެވިފައިވާ ބައެއް ފާފަތައް ފުއްސަވައިދެއްވުމަށެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ ޤަޟާޤަދަރުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޙަޔާތް، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައި ނިންމަވައި، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُގައި ލިޔުއްވައިފައިވާ އަޖަލު ހަމަވެއްޖައުމަށް ދުނިޔޭގައި ދެމެހެއްޓެވުމަށެވެ.

170- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ވީމާ، އެ އިލާހުގެ ސަބަބުން، އެ إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދުނިޔޭގައި
ބަދަލެއް ނުދެއްވާނެތެވެ. މި ދަރަޖައިން، އެ ރަސޫލުން ވިދާޅުވުމުން، އެބައިމީހުން،
އެ ރަސޫލުންނަށް ދެންނެވިއެވެ. ތިޔަބޭފުޅުން ހަމަ އާދަމުގެ ދަރިން ކަމުގައި
މެނުވީ ތިޔަބައިމީހުން ނުވަމުއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ މަލާއިކަތުންނެއް ވެސް
ނޫނެވެ.

ވީއިރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވާ ރަސޫލުންގެ ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން
ފޮނުއްވާނީ، ތިމަންމެންނަށް ލިބިފައި ނުވާ ހެއްކަ ކަމެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިފައި
ވާނަމަ ދޭށެވެ. ދޮގުވަނީ ބަލާ ނަމަ، ތިމަންމެންނަށް ލިބިފައިނުވާ އެއްވެސް ހެއްކަ
ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ދޭހެއް ތިމަންމެންނަށް ނުދޭށެވެ.

ސަލާމްކުރައްވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދެނީ، ތިމަންމެންނާއި ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން
އަޅުކަންކުރި އުޅުނު ބުދުތަކާ އަދި އެ ނޫން ތަކެތިން ތިމަންމެން ދުރުކުރުވުމަށް،
އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރުން ތިމަންމެންނަށް މަނާކުރުމަށެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން
ތިޔަ ދައްކާ ވާހަކަތަކަށް ބާރުދޭ ތެދު ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި ވެއްޖެ ނަމަ، އެ ކަން
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ބުރުހާނެއް ދަލީލެއް ތިމަންމެންގެ ގާތަށް ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން
ގެންނަވާށެވެ![171]

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنْ
عِبَادِهِۦ ۖ وَمَا كَانَ لَنَآ أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَٰنٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

171- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وَزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿11﴾ ދެން، އެ ރަސޫލުންގެ ޤައުމުތަކުގެ ކާފިރުންގެ އެ ވާހަކަތަކަށް ރައްދުދެއްވަމުން، އެ ރަސޫލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ތިމަންމެންނަކީ ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ބުނާ ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުން ކަހަލަ އިންސާނުންނީމުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އޭގެ މާނައަކީ، ހުރިހާ ކަމެއްގައި، އަހުރެމެން ތިޔަބައިމީހުންނާ އެއްގޮތްވެފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ނިޢުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهُ އެދިވޮޑިގަތް ބަޔަކުގެ މައްޗަށް، ދަރުމަވަންތަވެވޮޑިގަންނަވައި، ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތައް، އެ ބަޔަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވައެވެ.

ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު، އެ ބަޔަކަށް، ރަސޫލުކަން ދެއްވުމަށް، އެ إِلٰهُ އިޚްތިޔާރުކުރައްވާ ބަޔަކު، ރަސޫލުކަމުގެ މަޤާމަށް ހޮވައްވައި، އެ ބަޔަކަށް، ރަސޫލުކަމުގެ މަތިވެރި ދަރަޖަދެއްވައި، އެ ބަޔަކު މާތްކުރައްވައި މަތިވެރިކުރައްވައެވެ. ވީއިރު، الله سبحانه وتعالى ގެ އިޛްނަފުޅާއި އިރާދަފުޅާ ނުލައިގެން ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދޭ ފަދަ ބުރުހާނެއްކަމާއި، ދެއްކުމެއްކަމާއި، މުޢުޖިޒާތެއް ގެނައުމަކީ، ތިމަންމެންނަކަށް ކުރެވޭނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދިހެއްޔެވެ! އެ ކަމުގެ ހުރިހާ އިޚްތިޔާރުކަމާއި ބާރެއް ހިފެހެއްޓެވޭނީވެސް، ހަމައެކަނި، الله سبحانه وتعالى އަށެވެ.

ވުމާއެކު، މުއުމިނުންގެ ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް، އެބައިމީހުން އިޢުތިމާދުކުރަން، ބަރޯސާކަން، ވަކީލުކުރުން ޖެހޭނީ، ހަމައެކަނި، الله سبحانه وتعالى އަށެވެ. އެހެންކަމުން، ތެދުވެރި މުއުމިނުން، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް ވަކީލުކުރަނީ، ހަމައެކަނި، الله سبحانه وتعالى އަށެވެ.[172]

172- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَمَا لَنَآ أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى ٱللَّهِ وَقَدْ هَدَىٰنَا سُبُلَنَاۚ وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَآ ءَاذَيْتُمُونَاۚ وَعَلَى
ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾

﴿12﴾ އަދި، الله ﷻ ގެ ދީނުގެ ޙުކުމްތަކާ ތަބާވެ، އެ ދީނުގައިވާ މަގުން ހިނގުމަށް
އަހުރެމެންނަށް އިރުޝާދުދެއްވައި، އެ ގޮތަށް އުޅުމުން، އެ إِلٰهُ ގެ ޢަޛާބުން މިންޖުވެ
ސަލާމަތްވެވޭނެ ކަން، އަހުރެމެންނަށް، އެ إِلٰهُ އަންގަވައިދެއްވާއިރު، އެ إِلٰهއަށް
އަހުރެމެން އިޢުތިމާދުނުކުރާނީ، ކޮންސަބަބަކާހުރެ، ތަވައްކުލްނުވާނީ، ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟
ކަން މިހެން ހުރިއިރު، ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންމެންނަށް ދެއްކި ނުބައިބަސްތަކާއި،
ތިޔަބައިމީހުން ދެކޭ އުނދަގޫ ކަމާއި ، ދުއްސާރަކަމުގައި ތިމަންމެން
ކެތްތެރިވާނެ ކަމީ ހަމަ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.

ސަމާލުކަމަށްޓަކައެވެ! ތަވައްކުލްވާ މީހުން، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ކަންތައްގައި،
ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށް ތަވައްކުލްވާހުށިކަމެވެ! އެހެނީ، ނަފްޢު ހޯދުމާއި
ގެއްލުން ދުރުކުރުމުގައި އަދި އެ ނޫން ހުރިހައި ކަމެއްގައިވެސް، މުއުމިނުން
އިޢުތިމާދުކުރަން ތަވައްކުލްވުން ވާޖިބުވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށެވެ.[173]

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَآ أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَاۖ فَأَوْحَىٰٓ
إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٣﴾

﴿13﴾ އަދި ކާފިރުން އެ އުރެން ރަސޫލުންނަށް ބުނީ ކަލޭމެން، އެ ބަސްތަކުން
ދެއްކި ޖަވާބުގެ އަޑު ދިވުމުން، އެ ކާފިރުންގެ ހިތްވަރު ނުހަނު ބޮޑުވި
ނަމަވެސްނިވެއެވެ.

173– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ހަމަ ވިސްނޭ އެއްވެސް ބައެއްގެ ބުއްދި ޤަބޫލުކުރާ ކަހަލަ ބުރުހާނެއް، އެ ރަސޫލުންގެ
ކުރިމަތިލުމުގައި އެ ކާފިރުންނަށް ކާމިޔާބުނުވެވުނުކަން ވެސް އެބައިމީހުންނަށް
އެނގުނެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ރަސޫލުންނަށް އެބައިމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
އަހުރެމެންގެ ރަށްތަކުން ތިޔަބައިމީހުން ނެރެ ބޭރުކުރާނެ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.
ނޫން ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖެހޭނީ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ގެނައި ދީން ދޫކޮށް،
އަހުރެމެންގެ ދީނަށް އެނބުރި އައުމަށެވެ.

ދެންފަހެ، އެ ރަސޫލުންނަށް ސާބިތުކަންދެއްވުމަށާއި ކާފިރުންގެ އެ ވާހަކަތަކަށް
ރައްދުދެއްވުމުގެ ގޮތުން، އެ ރަސޫލުންގެ ވެރި رَبُّ، އެ ރަސޫލުންނަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.
ތިމަން اللهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން ދޮގުކޮށް ކާފިރުވެ، ތިމަން اللهُ ފޮނުއްވި
ރަސޫލުން ގެންނަވި ރިސާލަތަށް އިންކާރުކޮށް ދޮގުހަދައި، އެ ބައެއްގެ އަމިއްލަ
ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުން ހަލާކުކުރައްވާނަމެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން اللهُ،
އެ އަނިޔާވެރިން ހަލާކުކުރައްވާނޭ ކަމީ ހަމަ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.[174]

وَلَنُسۡكِنَنَّكُمُ ٱلۡأَرۡضَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

﴿14﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން اللهُއަށް ކާފިރުވެ، ތިމަން اللهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން
ގެންނަވި ރިސާލަތަށް އިންކާރުކޮށް ދޮގުހަދައި، ކާފިރުކަމުގައި ދެމިތިބި މީހުން،
ހަލާކުކުރެއްވުމަށް ފަހު، ތިމަން اللهُގެ ރަސޫލުންނާއި، އެ ރަސޫލުންނާ ތަބާވި
ބަޔަކު، އެ ކާފިރުން އުޅުނު ރަށްތަކުގައި ރަށްވެހިކުރައްވައި، އެ ތަނބާނިގައި،
ތިމަން اللهُ، އެ ދެއްވުމުން ވަޢުދުކުރައްވާނޭ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ!

174- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި މި ކަމަކީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް ކަނޑައެޅި ނިމިފައިވާ ކަމެކެވެ. އަދި
އެ ނަބީބުން ދުޢާކުރެއްވީ، ޤައުމުގެ ދުވަހުން، މިގޮތުން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގައި ގުޅުއްވީ
ހުންނާން ޖެހުނު ކަން ހިއްވަރުދެއްވުން ގެނެސް، މިވަން إِلٰهُގެ މަތިވެރި މަގުމަތަން
ބިރުވެރިވެ، މިވަން إِلٰهُ ގާތަށްވުމުވެ ފަރުދުގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި އަންގަވައިފައިވާ
ޕާރާތުގެ ކާފަރުން ބިރުވެރިވާ އަޒާބުކުރެއްވުނެވެ.[175]

وَٱسْتَفْتَحُوا۟ وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾

﴿15﴾ އަދި ހުރިހާ ރަސޫލުން ވެސް، އެ ރަސޫލުންގެ ފަރި ރَبُّގެ ބަރަކާތްތެރިކަމަށް
ކުރިމަތިވެވަޑައިގަން، އެ ރަސޫލުންގެ ޤައުމުތަކުގެ މައްސަރު، އެ ރަސޫލުންނަށް
ނަސްރާއި ގަދަބާރުވެރިކަން ޖެހިވަޑައިގަން ދެއްކެވުމުގައި، އެ إِلٰهُ ދެކޮޅުވިއެވެ.
އަދި، އެ ރަސޫލުން ކުރުމުގެ ދުޢާ، އެ إِلٰهُ ޤަބޫލުކުރައްވައިފިއެވެ. ވަގުތުން،
އެ إِلٰهُ އަޑުއަހުއްވަވަންފިޔަވެ، އެ إِلٰهُގެ ދެކޮޅަށްވެސްތަކުން ޢިނާދުން، ބަޔަކު
ހިތާ ދެކޮޅުހެދި ކަތިލު ކުރެހުމުގެ ފަރާ ހަމަކަށް ޖައްބާރުކަމާ ގޮސްދި ހަލާކުވެގެން
ދިޔައެވެ.[176]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި، ابْنُ زَيْدُ ﷺ ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އަދި،
اللّٰهُ ﷻގެ ބަރަކާތްތެރިކަން ލިބުނުކަމުގެ މުހިއްމު، ރަސޫލުން ދުޢާކުރެއްވިން، ހުރިހާ
ޤައުމުތަކެއްގެ ކާފިރުކަމަކަށް ވެސް އެދެވުނު، އެ ރަސޫލުން ގެންނަވާ ބަޔަކު ހިނގާ
ކަމުގައި ވެސް ނަމަ، އަމަރަށް ދެކޮޅުހެދުމުގެ މައްސަރު ގެރޯރަރ އޮޅުވާލުމުގައި ބަހާވެ
ހުރުމުވައި، ދެކޮޅުހެދުން އެންމެން ހަލާކުކުރުމުވައި ނިމިކުރުމުވިއެވެ.

175- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
176- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

ނަޞީބުހަލާކުވީ، އެ إِلٰهަކަށް އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވި، އެ إِلٰهُގެ އެއްކަލަވަންތަކަން
ދޫކޮށްލާން، ބައްޓު ދީނާ ދެކޮޅުވެރި ކާފިރު ޤިޔާމަތް ދުވަހު ޖަހަންނަމުގައި ގެއްލި
ހަލާކުވެގެން ދިޔުމެވެ.[177]

مِّن وَرَآئِهِۦ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّآءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾

﴿16﴾ އަދި، اللهﷻ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ދެކޮޅުހެދި ތަކައްބުރުވުމުން އިންކާރުކުރިމީހާ،
ބައްޓު ދީނާ ދެކޮޅުވެރި ކާފިރު ޤިޔާމަތް ދުވަހު ޖަހަންނަމުގެ ކުރިމަތީގައި
ވަނީ ނަރަކައެވެ. އެ މީހާގެ ގަތުގަތު ބަނދެވޭ. އަދި އެ ނަރަކަ ވަނީ އޭނާގެ
އިންތިޒާރުގައެވެ. އަދި ނަރަކައަށް ވަންނަ މީހާއަށް، ދޯނގެ ބޭރުގައި އެ ވީނު
ބޯން ދެއްވާނީ، ނަރަކައިގެވެރިންގެ ގައިން ނުކުންނަ ހަޑިއާއި ލޭވެ.[178]

يَتَجَرَّعُهُۥ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُۥ وَيَأْتِيهِ ٱلْمَوْتُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۖ
وَمِن وَرَآئِهِۦ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

﴿17﴾ اللهﷻ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ދެކޮޅުހެދި ތަކައްބުރުވުމުން އިންކާރުކުރިމީހާ،
ބައްޓު ދީނާ ދެކޮޅުވެރި ކާފިރު ޤިޔާމަތް ދުވަހު ޖަހަންނަމުގެ ބޯންދިނުމުން ބަލައި،
ނަރަކައިގައި ދެއްވާ ހަޑިއާއި ލޭ، އެއްޗެހި ނުބައި، މަޑު އުދައިލިޔުން
ދިމާވެއިރުމަށް، ނުހަނު ގަދައަށް މަސައްކަތް ކުރާނެތެވެ. ނަމަވެސް،
އެ ހަޑިއާއި ލޭގެ ހުނު ގަދަކަމާއި، ބަރަހީގެ ނުބައިކަމާއި، ހިތިކަމުގެ ސަބަބުން،
އޭނާ ހިތްވަރާ ކުޑަ އެތިޒީއް މިއަސް، އޭނާއަށް ދިމާވެއިރުމަށް ކޮންމެކަހަލަ
ފަރާތަކުން މަރުވަ އަހުގެއެވެ.

177- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي
178- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެ ތަކެތި އޭނާގެ އަނގަޔާ ކައިރިކުރުވުމުން މޫނާއި ބޮލުގެ ހަންގަނޑު ފިހި،
އެ ދު ތާނގެ ހަންގަނޑު ނެތިގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. ދެން، އެ ބޮއިފުމުން އޭނާގެ
ގޮހޮރު ބޮޑުބޮޑުވެ، ފުރަގަސްފަރާތުން ފައިބާނެއެވެ. އަދި އެ ތަކެތީގެ ހޫނުގަދަކަމާއި،
އޭގައި ދޮރު ރަހައިގެ ނުބައިކަމާއި، ހިތިކަމުގެ ބޮޑުކަމުން، އޭނާގެ ހަރިގަނޑުގެ ކާށްތު
ގުނަވަނަކަށް ވެސް، ނުހަނު ގަދަފަދަ ވޭންދެނިވި އަޒާބު ލިބިދެވޭނެއެވެ.

އަދި އެ ޢަޒާބުގެ ގަދަފަދަކަމުން، ހުރިހައި ފަރާތަކުންވެސް، މަރުއައިސް އޭނާއާ
ކުރިމަތިލަނިކޮށް އޭނާއަށް ނުމަރެވޭނެއެވެ. ވީމާއެކު، އެ ޢަޒާބުން މިންޖުވުމަށް ހަލައި،
މަރުވުމަށް، އެ ވަގުތު އޭނާ އެދޭނެއެވެ. ނަމަވެސް، އޭނާއަކީ، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި
މަރުވި މަރުވުން ފިލައި، އިތުރު މަރުވުމެއް ނެތި ނަރަކައިތައިގެ ގަދަފަދަ ޢަޒާބުގައި
ދެމި ހުންނާނޭ މީހެކެވެ. އަދި އޭނާގެ ކުރިމަތީގައި އެ ވަނީ، ދުވަހަކުވެސް ހުއްޓުމެއް
އަދި ދުރުކިރެވުމް ވެސް ނުވާނޭ ގަދަފަދަ ޢަޒާބެކެވެ.[179]

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمْۖ أَعْمَٰلُهُمْ كَرَمَادٍ ٱشْتَدَّتْ بِهِ ٱلرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍۖ لَّا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُواْ عَلَىٰ شَيْءٍۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلْبَعِيدُ ﴿١٨﴾

﴿18﴾ އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ އިންކާރުވަންތަކަން ދޫކުރި ކާފިރުވި މީހުން
ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ކުރެވިފައިވާ ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުގެ މިސާލަކީ، ހަލައިގެ ދުވަހެއްގައި
ޖެހުން ގަދަ ވައިރޮޅުން ބުރަކައިގެންދާ އަޅިތަކެއްގެ މިސާލެވެ. އެހެނީ، އެ އަޅިތަކެއް
އެ ގޮތަށް ބުރަކައިގެން ދިއުމަށް ފަހު، އެ އަޅިތަކުގެ އެއްވެސް އަސަރެއް އެ ތަނުގައި
ނުހުންނާނެއެވެ.

179- اَلتَّفْسِيرُ الْوَسِيطُ لِلْإِمَامِ الْوَاحِدِي

ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، އެ ކާފިރުންގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންނާ އެބައިމީހުން ބެހެއްޓި ގުޅުމާއި، އެބައިމީހުންކުރި ޞަދަޤާތާއި، ނިކަމެތިންނަށް ވެދިން އެހީތެރިކަމާއި، ދެން ވެސް އެބައިމީހުން ކުރަމުންދިޔަ ހުރިހާ ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުލިބޭނެއެވެ.

އެހެނީ، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، އީމާންކަމުގެ އަސާސުގެ މަތީގައި ޢަމަލުކުރި ޢަމަލު ކަމުގައި، އެ ކާފިރުން ނުވުމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުން ކުރި ހުރިހާ ޢަމަލުތަކެއް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ބާޠިލުވެ ނެތިގޮސް، ވައިޖެހުމުން އަޅިވަލާއި ހިރަފުސްތަކެއް ބުރައިގެންދާ ފަދައިންނެވެ.

ވުމާއެކު، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން ހޯދި އެއްވެސް އެއްޗެއް އަދި ކަމެއްގެ މަސައްކަތް ވިޔަސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ބާކީއެއް ނުފެންނާނެއެވެ. އަދި އެ ކަންތައްތަކުގެ އެއްވެސް ޘަވާބެއް ދަރުމައެއް ވިޔަސް އާޚިރަތު ދުވަހުން އެބައިމީހުންނަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ.

އަދި އެ ޢަމަލުތަކަކީ، ސީދާމަގުން އެއްކިބާވެ، މަގުފުރެދުމުގެ ތެރޭގައި ދިގުވެގެން އެބައިމީހުން ގެންގުޅުނު ޢަމަލުތަކެއް ކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެންކަމުން، ބޮޑުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކީ ހަމަ އެއީއެވެ.180

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۚ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾

180- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿19﴾ އޭ އިންސާނާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ ގެ މަތިވެރި ބާރުމަތިވަންތަކަމުގެ
މައްޗަށް، ދަލީލުކުރަނިވި ގޮތުގެ މަތިން، އެ إِلٰهُ، އުޑުތަކާއި ބިން ނުހަނު ފުރިހަމައަށް،
ހައްދަވައި، ބައްޔު ގޮތުގައި އުޑުތަކާއި ބިން ވުޖޫދުކުރަން ގެންނަވައިދެއްވި ވަނިކޮށް، ތިބާ
ނުދަންނަހެއްޔެވެ؟ ސާބިތުކުރެވޭނެއެވެ. އުޑުތަކާއި ބިން، اللهُ ﷻ ހައްދަވައިދެއްވީ ވަނީ
ކުޅިވަރުގައެއް ނޫން ބޭކާރު ގޮތެއްގައެއް ނޫނެވެ. އަދިޔާއެއްމަ! އުޑުތަކާއި ބިން، اللهُ ﷻ
ހައްދަވައިދެއްވި ވަނީ، އެ ތަންތަން ހައްދަވައިދެއްވި އެވާ ފުރިހަމަކަމާއެކު ވިސްނައި
ޙިކުމަތްތެރި ގޮތުގެ މަތިންނެވެ، އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލާނގެކަމަށް ކަމަށްވާ ދަލީލުތަކެއްގެ
ކަމަށްވުމެވެ ހަޖިންވެސްވެ ގޮތްގަނެއެވެ. ވަކިކޮށް، ހުރިހައި އަޖައިބުކަމުގެ
ބައްޖެހިގެންވީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهައަށް ކަން ކަހަވެރުވެ.

އޭ މިސާލުތަކުންނޯވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އިޚްލާޞްތެރިވެ ނަމަ،
ތިޔަބައިމީހުން ނައްތާލައްވައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަދަލުގައި، އެ إِلٰهައަށް އަޅުކަން
ކުރާނޭ ކިޔަމަންތެރި އާ ޚަލްޤެއް ގެނެސްދެއްވުމަކީ، އެ إِلٰهُ ގެންނަވައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި
އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރައްވުމަކީ، اللهُ ﷻ އަށް ނުހަނު ފަސޭހަވެގެން ކަމެކެވެ.[181]

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ އޭ ކިޔުންތެރިންނޯވެ! އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެކަމަށް ދަލީލެއް، އެ إِلٰهُ
ގެއްލުވާ ހަލާކުކުރުން ގެނުވި ޙިސާބުތަކާ ދުރުގައި، އެ ހަލާކުކުރުނުން ތިޔައިދާނެތެރިކަމާ
ކަމެއް ބަދަލު ނުކުރައްވައި، އުބައިތިކުރުމުގެ ބަދަލުގައި، އެ إِلٰهަށް އަޅުކަން
ކުރާނޭ ކިޔަމަންތެރި އާ ޚަލްޤެއް ގެނެސްދެއްވުމަކީ، އެ إِلٰهަށް ކުޑަވެސް
އުދަނގޫވެގެން ކަމެއް ނޫނެވެ.

181- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ ކަމަކަށް ހުރަސް އަޅައި، އެ ކަމެއް ވިޔަނުދީ މަނާކުރުވާނެ
ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުހުންނާނެއެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ
އިރާދަކުރެއްވި ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް، އެ އިރާދަކުރެއްވި ގޮތަކަށް ކުރެއްވުމަށް
ކުޅަދުންވަންތަ إِلٰهُއެވެ.[182]

وَبَرَزُواْ لِلَّهِ جَمِيعٗا فَقَالَ ٱلضُّعَفَٰٓؤُاْ لِلَّذِينَ ٱسۡتَكۡبَرُوٓاْ إِنَّا كُنَّا لَكُمۡ تَبَعٗا فَهَلۡ أَنتُم مُّغۡنُونَ عَنَّا مِنۡ عَذَابِ ٱللَّهِ مِن شَيۡءٖۚ قَالُواْ لَوۡ هَدَىٰنَا ٱللَّهُ لَهَدَيۡنَٰكُمۡۖ سَوَآءٌ عَلَيۡنَآ أَجَزِعۡنَآ أَمۡ صَبَرۡنَا مَا لَنَا مِن مَّحِيصٖ ٢١

﴿21﴾ އެންމެހައި މީސްތަކުން، އެބައިމީހުންގެ ކަށްވަޅުތަކުން ނުކުމެގެން އައިސް،
ގަދަރާބިރުވެރިވަންތަ ގަދަރުކަރުވަންތަ الله ﷻ ގެ ބަރަސްތަރުޑާގައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ކޮޅަށް
ޙާޟިރުވާނެއެވެ. އަދި، ބިރުބޮޑުކަމާއި ނިކަމެތިކަމުގެ އިންތިހާއަށް ދިޔައެވެ. ފަހެ، ދުނިޔޭގައި
އުޅުނުއިރު، އެބައިމީހުންގެ ތަބާގައި އުޅުނު ދެރަ ނިކަމެތި ބައިމީހުން، އެބައިމީހުންގެ
ތަބާގައި އުޅުނު ބާރުގަދަ ބޮޑުންނާއި ސަރުދާރުންނަށް، އެ ދުވަހު ބުނާނެއެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމުރުތަކަށް ކިޔަމަންވެ،
ތިޔަބައިމީހުންނާ ތަބާވެ، ތިޔަބައިމީހުން އެންގި ކޮންމެ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުން
ޢަމަލުކުރީމުއެވެ. ވީއިރު، ދުނިޔޭގައި ބަލާއިރު ތިޔަބައިމީހުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވައްދަރުކަށްއުޅުން ފަރާތެއް، الله ﷻ ގެ އަޛާބުން ކޮންމެވެސް ކުޑަ މިންވަރެއް ފިލުވާ،
މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން ދުރުކޮށްދެވިދާނެތޯއެވެ؟
އެ ސުވާލަށް ޖަވާބުދެމުން އެބައިމީހުންގެ ބޮޑުންނާއި ސަރުދާރުން ބުނާނެއެވެ.

182- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

اللهُ ﷻ ތިމަންމެންނަށް ތެދުމަގުދައްކަވައި އިސްލާމް ދީނުގެ މަގަށް މަގުދައްކަވި ނަމަ، ޝައްކެއްނެތި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިމަންމެން ހިދާޔަތުގެ މަގަށް އިރުޝާދުދީ ތެދުމަގުދައްކީމުއެވެ. އަދި އެ ކަން އެ ގޮތަށްވީ ނަމަ، ތިމަންމެން އެންމެން ވެސް، އެ إِلٰهُ ގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވީއެވެ. އެހެންކަމަކު، އެ إِلٰهُ އަހަރެމެންނަށް އީމާންކަމުގެ މަގަށް މަގުދައްކަވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ތައުފީޤެއް ނުދެއްވިއެވެ. ވީމާ، އަހަރެމެން ވެސް މަގުފުރެދުނީއެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވެސް އަހަރެމެންގެ ބަހަށް ހެއްލި މަގުފުރެދުނީއެވެ. އެހެންކަމުން، މިއަދު، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ޢަޛާބަށް އަހަރެމެންނާއި ތިޔަބައިމީހުން ކެތްކުރިއަސް ނުވަތަ ކެތްނުކުރިއަސް އެ ދެ ގޮތްވެ، އަހަރެމެން އެންމެންގެ މައްޗަށް ހަމަހަމަވެގެން ވެއެވެ.

ނުވަތަ އެ އަޛާބުގެ އަހަރެމެން ހިތަންގެ ބިރުގަނެ ކަންބޮޑުވިއަސް ކުރާނޫ ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް އަދި ހެދޭނޫ ހަމަ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވުމަށް ދުވެ ފިލަން ދާނޫ އެއްވެސް ތަނެއް އަހަރެމެންނަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ.[183]

وَقَالَ ٱلشَّيۡطَٰنُ لَمَّا قُضِيَ ٱلۡأَمۡرُ إِنَّ ٱللَّهَ وَعَدَكُمۡ وَعۡدَ ٱلۡحَقِّ وَوَعَدتُّكُمۡ فَأَخۡلَفۡتُكُمۡۖ
وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيۡكُم مِّن سُلۡطَٰنٍ إِلَّآ أَن دَعَوۡتُكُمۡ فَٱسۡتَجَبۡتُمۡ لِيۖ فَلَا تَلُومُونِي
وَلُومُوٓاْ أَنفُسَكُمۖ مَّآ أَنَا۠ بِمُصۡرِخِكُمۡ وَمَآ أَنتُم بِمُصۡرِخِيَّ إِنِّي كَفَرۡتُ بِمَآ
أَشۡرَكۡتُمُونِ مِن قَبۡلُۗ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ٢٢

183- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿22﴾ އަދި އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންގެ ހިސާބުބައްލަވައި، ﷲ ﷻ އެބައިމީހުންނާމެދު
ނިޔާ ކަނޑައެޅުއްވައި ނިންމެވުމަށް ފަހު، ސުވަރުގެވަންތަވެރިން ސުވަރުގެއަށް ވަދެ،
ނަރަކަވަންތަވެރިން ނަރަކައަށް ވަދެ ނިމުމުން، ނަރަކައިގައި ހުންނަ އަލިފާނުގެ
މިންބަރެއްގައި ހުރެގެން އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށް އިވޭ ގޮތަށް ޝައިޠާނާ
ބުނާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން މަރުވުމަށް ފަހު ދިރުއްވާނޭ ކަމަށާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ
ޢަމަލު ތަކުގެ ހިސާބުބައްލަވައި، އެ ޢަމަލުތަކަށް ފުރިހަމަ ޖަޒާ ދެއްވާނޭ ކަމަށް،
ﷲ ﷻ ކުރައްވައިފައިވާ ވަޢުދުފުޅަކީ، ޙައްޤު ތެދު ވަޢުދުފުޅެކެވެ. ވީމާ، އެ إِلٰهُ
ކުރެއްވި ވަޢުދުފުޅު، އެ إِلٰهُ ފުއްދަވައިފިއެވެ.

އެއާ ޚިލާފަށް، އަހަރެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވަޢުދުކުރީ، މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން
ނުދިރުއްވާނޭ ކަމަށާއި، ޢަމަލުތަކަށް ޖަޒާނުދެއްވާނޭ ކަމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ވެސް،
އަހަރެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރި ވަޢުދުތަކީ، އެއްވެސް ޙަޤީޤަތެއް ނެތް ބާޠިލު ވަޢުދުތަކެވެ.
ވާއެކު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަހަރެންކުރި ވަޢުދު ނުފުއްދައި، އެ ވަޢުދު އަހަރެން
އުވައިލީމެވެ.

އަދި ހަދަހަދައިގެން ބާޠިލު ދޮގު ވާހަކަތައް ދައްކައި، ކާފިރުކަމާއި ފުރެދުންތެރިކަމުގެ
މަގަށް ގޮވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެ ކަންތައްތައް ޒީނަތްތެރިކޮށް ދީފައި،
ތިޔަބައިމީހުން އަހަރެންނާ ތަބާކުރުވާ ގަދަ އެއްވެސް ކުޅަދާނަކަމެއް އަދި ބާރެއް
ވިޔަސް، ޙަޤީޤަތުގައި އަހަރެންނަކަށް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ، ކުފުރުވެރިކަމާއި
ފުރެދުންތެރިކަމުގެ މަގަށް ގޮވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަހަރެން ވަސްވާސްދިނުމުން،
ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި، އަހަރެންނާ ތަބާވުމަށް ތިޔަބައިމީހުން
އަވަސްވެގަތީއެވެ.

ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން މަގުފުރެދުނުކަމަށް ބަލާއި، މިއަދު ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެން ކުށްވެރިކޮށް، އަހުރެންނަށް މަލާމާތްނުކޮށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ކުށްވެރިކޮށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން މަލާމާތްކުރާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން، الله ﷾ އަށް އުޅެދި ޝަރީކަކަށް އަޅުކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން އަމިއްލައަށްކަމެވެ. އެ ހުރިހާ ކަމަކީ ވެސް ތިޔަބައިމީހުންގެ ނުބައި ޢަމަލުތަކެވެ. ވީއިރު، الله ﷾ ގެ ޢަޒާބުން ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ވާގިވެރިވެވޭނޭ ފަރާތެއް ކަމުގައި އަހުރެން ނުވަމެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ ޢަޒާބުން އަހުރެން ސަލާމަތްކުރުމަށް ވާގިވެރިވެވޭނޭ ބަޔަކު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވެސް ނުވަމުއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންގެ ބަސްއަހައި، އަހުރެންގެ އަމުރަށް ކިޔަމަންވެ، الله ﷾ ޝިރުކުގައި ބުދުތަކާއި އެ ނޫން އެހެނިހެން ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކޮށްއުޅުނީމުއެވެ. އަދި އަހުރެންނަކީ، الله ﷾ އަށްވާ ބައިވެރިއަކު ކަމުގައި ބަލައި، އެ إِلٰهُއާ އަހުރެން އެއްފަދަކޮށް، ތިޔަބައިމީހުން ކޮށް އުޅުނު ކަންތައްތަކަށް، މީގެ ކާފިރުން ވެސް އަހުރެން ވާނީ އިންކާރުކޮށް ދޫކޮށްލައިފައެވެ.

ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ކުރަ ހުރިހާ ޝިރުކުތަކުން މިއަދު އަހުރެން ބަރީއަވަމެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. الله ﷾ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ދޫކޮށް، ކާފިރުވެ، ބައެއް ފުރަގަސްދީ، މިލާފުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުންނަށް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ހުންނާނީ ވޭންދެނިވި ޢަޒާބުކަން ކަށަވަރެވެ.[184]

184- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَأُدْخِلَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا
بِإِذۡنِ رَبِّهِمۡۖ تَحِيَّتُهُمۡ فِيهَا سَلَٰمٌ ﴿٢٣﴾

﴿23﴾ އަދި الله ﷻ ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަން ތެދުކުރި ހެޔޮޢަމަލުކުރި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ، ހެޔޮ ޢަމަލުކުރާ މުއުމިނުން، އެ ސުވަރުގެތަކުގައިވާ ގަސްދޮވަރުތަކާއި، ގަސްތަކުގެ ދަށުން ކޯރުތައް ހިނގަހިނގައި ހުންނަ ސުވަރުގެތަކަށް، އެ إِلٰهُ އަބަދުމުޅިން ވައްދަވާނެއެވެ. އަދި އަބަދުމުޅިންގެ ވެރި رَبُّ ގެ އިޒުނަވުމާއި މިންވަރުކުރުމުން، އަބަދުމުޅިން އެ ސުވަރުގެތަކުގައި އަބަދުގެއަބަދަށް ދެމިހުރޭނެއެވެ.

އެއީ، ދުވަހަކު ވެސް، އެ ސުވަރުގެތަކުން އަބަދުމުޅިން ނުކުތުމެއް ނެތް ގޮތުގައެވެ. އެ ތަނުގައި މިބައިމީހުން، މުއުމިނުން އާދޭ އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ސަލާމްކިޔާނެއެވެ. އަދި ސަލާމްގެ ބަސްފުޅު، الله ﷻ ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ މަލާއިކަތުން ވެސް، «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» މި ބަހުން ވަދެގެން ސުވަރުގެގެ ދޮރުތަކުން ވަންނަންނަން ސަލާމްކިޔާނެއެވެ.185

أَلَمۡ تَرَ كَيۡفَ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا كَلِمَةٗ طَيِّبَةٗ كَشَجَرَةٖ طَيِّبَةٍ أَصۡلُهَا ثَابِتٞ وَفَرۡعُهَا
فِي ٱلسَّمَآءِ ﴿٢٤﴾

﴿24﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله ﷻ ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވި އެންމެ ހެޔޮ ބަސް ކަމުގައިވާ «لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ» މި ކަލިމަފުޅުގެ މިސާލު، އެ إِلٰهُ ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވާ ގޮތް، ތިބާ ރަސޫލާ އެނގިވަޑައިގެންފައި ނުވޭތޯއެވެ؟

185- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ޝަވާހިދުތަކެވެ. އެ ކަލިމަތުގެ މިސާލު، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވައި ވަނީ، މޫމިން
އަޞްލަށް ފަދައިން، ނުހަނު ގަދައަށް ބިމުގައި ހަރުލައި، ތަނަގަވަރު ހުރި ބޭރުވެ، އުޑާ
ދިމާއަށް އުފުލި، ފަންމަތީގެ ފުރިހަމަކަމާ، ނުވަތަ މޭވާ ކާއިރު ތުރާއިގެ މިސާލުންނެވެ.
އެހެނީ، ތައުޙީދުގެ ކަލިމަތުލް ކަމުގައިވާ «لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ» މި ކަލިމަތުޠައްޔިބާ، މުއުމިނުންގެ
ހިތުގައި ނުހަނު ވަރުގަދައަށް ބިންވަޅުލެވި، ނުހަނު ތަނަވަސްކޮށް ހަރުލައިފައި
ހުންނަންޖެހޭ ކަލިމަތުގެ ކަމެވެ.[186]

ދަންނާށެވެ! މޫމިން އަޞްލަށް ފަދައިން، ނުހަނު ގަދައަށް ބިމުގައި ހަރުލައި، ތަނަގަވަރު
ހުރި ބޭރުވެ، އުޑާ ދިމާއަށް އުފުލި، ފަންމަތީގެ ފުރިހަމަކަމާ، މޭވާ ކާއިރު ތުރާއިގެން،
ނުހަނު ގާނި އަދި އެހެނިހެން ބަހަ މިތުރު ތާޒާ ކަދުރު އަބަދުވެސް ދިބިދިބި ހުންނަ ފަދައިން،
މުއުމިނުންގެ ހިތްތަކަށް ހަމަޖެހުމާއި، އަރާމާއި، ތާޒާކަން އަބަދުވެސް ދިބިދިބި ހުންނަނީ
އަދި އީމާންކަމުގެ މަތީ ސާބިތުވެ ތިބެނީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުން،
އެ إِلَٰهُ ގެ ތަސްބީޙާ ތަޤުވާ، އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު، އެ إِلَٰهَ އަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި
ދުލުން ޒިކުރު، އެ إِلَٰهُ ގެ ޝުކުރު އަދާކުރުމާއި ތަސްބީޙުކުރުމުންނެވެ.

تُؤْتِيٓ أُكُلَهَا كُلَّ حِينِۭ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

﴿25﴾ އެ ކަދުރު ގަހުގެ ވެރި ރައްބުގެ އިޛުނަފުޅާއެކުގައެވެ، ހުރިހާ ވަގުތެއްގައިވެސް،
އެ ގަހުގެ މޭވާއެއް ދިނުންދެއެވެ. ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، އިންސާނުންގެ އަޤީދާ ވަނީ،
މޫމިން އަޚާގެ ހިތުގައި ބިންވަޅުލެވި ނުހަނު ވަރުގަދައަށް ހަރުލައިފައެވެ.

186- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي

އެހެންކަމުން، އީމާންކަމަކީ ކޮބައިކަން އޫނގާއަން ކަނޑަވަން އެނގޭއެވެ. އަދި
އޫނގަނޑާ ކޮށް ބަޔަކުރުމަކާއި އޫނގާގެ ކަމިވުރި މާތް ރަސްގާދު، ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްފުޅަކީ
އުޅުރިއުޅި ހުރެއްވެ. އަދި އެ ކޮށް ބަޔަކުރުމަކުގެ ދަރުމަކާއި ތަޤުވާ، ކާންދު
ވުމަކުދު އޫނގާއަން ރިބުލުންދުއްވެ. ސަރަކާއްހަމަވެ. މިސްމަކުކަންނަން ބަޔާއި،
މި ގޮތަ މިސާލުޖަހައި، ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ބަޔާންކުރައްވަނީ، އެ މިސާލުޖަހައިދެއްވީ އެބައިމީހުން
ހިތްދަތުގައި ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށް ބަޔާއެވެ.187

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ٱجۡتُثَّتۡ مِن فَوۡقِ ٱلۡأَرۡضِ مَا لَهَا مِن
قَرَارٖ ﴿٢٦﴾

﴿26﴾ އަދި ކުފުރުވުރި ބަސްއެއްގެ މިސާލަކީ، ނުބައި ވަސް ނުބައި، ހިތި ރަހަ ލޮނު،
ވިހަވަންތަ ގަހަ ގަސްއެއްގެ މިސާލެވެ. އެ ގަހަ ގަސްގަހުގެ މޫތައް، ބިމުގެ ތިރީއަށް ވަނި
ބިމުގައި ރަނގަޅަށް ހުރުފައިވަނުއް ފަސް ނުހުރެއެވެ. އަދި އެ ގަހަ ގަސްގަހުގައި
މަގަސް ހުރި ގޮސްފައި ފަސް ނުހުރެއެވެ. ހަމަ އެ ގަހަކާއި، ކުފުރުވުރި އެއްވަސް
ބަސްއެއްގައި ހުރުހުރި ކަށް އަދި ސަބަބަކާއި ވިއަސް ނުވެއެވެ.

އަދި ހަމަ އެހެންފަދައިން، ކާފިރުންގެ ހިތްތަކުގައި އެއްވަސް ހުރި ކަށް އަދި ހުރުހުރި
ކަށް ފަސް ނުހުރެއެވެ. އެހެނީ، ކާފިރަކު ހުރި ބަޔަކުފުށް ކުރިކަމުގައި ވިއަސް،
ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްކަމަށް އެ ބަޔަކަކަށް އެއްވަސް ދަރުމައެއް އަދި ތަޤުވާއެއް ވިއަސް
ނުލިބޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ކާފިރުންކުރާ ހުރިހައި ހުރި ބަޔަކުރުމަކުން ފަސް ދީނީ
ބާކީވެ ބަރުބާދުވެގެންދެއެވެ.188

187- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
188- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ ۖ وَيُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلظَّـٰلِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ ﴿٢٧﴾

(27) ޝަހާދަތުގެ ދެ ކަލިމަ ދުލުން ކިޔައި، އެ ދެ ކަލިމަ ހިތުގެ ޔަޤީން ގަބޫލުކުރުމުން، އެ މީހުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވާ ކަންތައްތަކެއް ހުރިކަމަށް އީމާންވެ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ރަސޫލާ مُحَمَّدُ ﷺ ގެންނެވި ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަތުން ހިތަމަންކުރާ މީހުންނަށް، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ސާބިތުކަންދެއްވާނެއެވެ. އަދި، ޝަހާދަތުގެ ދެ ކަލިމައިގެ މަތީގައި އެހީތެރިކަމުން ވަފާތުވުން ދެއްވާ. އަދި އީމާންކަމުގައި އެހީތެރިކަމުން މަރުވަންދެންނަވައި، ދިރިހުރި އެހީތެރިކަމުން ދުނިޔެއިން ވަކިވާނެއެވެ.

އަދި މަރުވުމަށްފަހު، ނަކީރު މުންކަރު މި ދެ މަލާއިކަތުން ކުރައްވާ ސުވާލުތަކަށް ރަނގަޅު ޖަވާބު ދެވޭނެ ގޮތް އެހީތެރިކަމުން ދެއްވާނެއެވެ. އެއީ، މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް، اللهُ سُބْحَانَهُ وَتَعَالَى ބާއްޖަވެރިކަން އެހީތެރިކަމުން ދެއްވާނެއެވެ. އެއީ، ބަރަކާތް އިހުސާންތެރިކަމެވެ.

އަދި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ކާފިރުވެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުން، ދެ ދުނިޔޭގައިވެސް، އެ إِلٰهُ ގެއްލުވައިލައްވާނެއެވެ. އެއީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބާރުވަންތަކަމެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ ގޮތަކަށް ނަސީބުތަކުން ކަންތައް ކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އީމާންކަމުގައި ދިރިހުރި ތައުފީޤު ލިބުނީ، އީމާންކަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވައިގެންނެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ބަސްނުއަހައި، ކާފިރުކަމުގެ އަހުލުވެރިންނާއި އުޅުނުމީހުން ނިކަމެތިކުރައްވާނެއެވެ.[189]

189- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ بَدَّلُواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ كُفۡرٗا وَأَحَلُّواْ قَوۡمَهُمۡ دَارَ ٱلۡبَوَارِ ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ ތިބާ، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި، ކީރިތި ޤުރުއާން ދޫކޮށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވި ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިވުމުގެ ބަދަލުގައި، އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކޮށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ ޤައުމުގެ ގިނަ ބަޔަކު ހަލާކުގެ ގޭވަށި ކަމުގައިވާ ނަރަކައަށް ވެއްދި، ޤުރައިޝް ވަންހައިގެ ކާފިރުންނާއި އެ ތަބަ އެހެން ކާފިރުން ތިބާ ނުދެކެނީހެއްތޯ؟

ދަންނާށެވެ! މައްކާއަކީ، އަމާން ހަރަމެއް ކަމުގައި ލެއްވިކަމާއި، ބަރަކާތްތެރިކުރެއްވިގެންވާ މައްކާގެ އަހުލުވެރިން ކަމުގައި ޤުރައިޝް ވަންހައިގެ މީހުން ލެއްވިކަމާއި، ހަމަ އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ގާތަށް، محمد ﷺ ރަސޫލުކަމުގައިގެން ފޮނުއްވިކަމީ، މައްކާގެ އަހުލުވެރިންނަށް، الله ﷻ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަންކަމެވެ.190

އަދި ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، محمد ﷺ ގެންނެވި ރިސާލަތާމެދު ޤުރައިޝް ވަންހައިގެ މުޝްރިކުން ކަންތައްކުރި ގޮތައި، އެބައިމީހުން ނިމިދިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކަ ކަމުގައި ވަރަށް ގިނަ މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އެބައިމީހުންނަށް، الله ﷻ ދެއްވި އެންމެ ބޮޑު ނިޢުމަތަކީ، ނަބީކަމާއި، ރަސޫލުކަން ހަވާލުކުރެއްވި ސާހިބާ، محمد ﷺ އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ފޮނުއްވިކަމެވެ. ނަމަވެސް، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކު އެ ނިޢުމަތަށް ކާފިރުވެ އެންމެފަހުން، އެ ރަސޫލާގެ ރަށުން އެ ރަސޫލާ ނެރުއްވުމަށް ވެސް މަސައްކަތްކުރިއެވެ.

190- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ޤުރައިޝް ވަންހަނައިގެ ބޮޑުންގެ ތެރޭގައި ތިބި ކާފިރުންގެ ސަބަބުން، އެބައި ބަޔަކު ހަލާކުގެ ތެރެއަށް ވެއްޖެ، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި ކާފިރުކަންމަތީ މަރުވެ ދިޔައީއެވެ. އަދި މި އާޔަތުގައި މިވާ ވާހަކައަކީ، މައްކާގެ ކާފިރުންނާ ގުޅިގެން އައިސްފައިވާ ވާހަކައެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ގޮތަށް ކަންތައްކުރާ ކޮންމެ ބަޔަކަށް ވެސް ޢާންމު، ހަމަ ޤުރައިޝް ވަންހަނައިގެ ކާފިރުންނަށްޖެހުން ޚާއްޞަކަން ކަށަވަރެވެ.

އަދި ދެ ދުނިޔޭގެ ބާއްޖަވެރިކަމަށް މަގުދައްކަނިވި، ޞާދިޤު ޤުރްއާނާއި، ކަލް އިތުރު ޞަޙާބީގެ މާތް ސުންނަތުގައިވާ ބުނުއްވުމަކާއި އުސްވަތުގައް ދުރުކަން، އެއާ ހިލާފު ޤާނޫނުތައް ހަދައި، އެ ފަދަ ތަކެއްޗަކަށް ތަބާވުމަށް އަމުރުކުރާ ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް، މި އާޔަތުގައި މިވާ ފަރާތުން، އެ ބައެއްގެ ތެރޭގެ ހިމެނޭ ބަޔަކު ހަލާކުގެ ގޮތުގެ ނިކަމެތިކަމާ ވެއްޓުމުގެ މަސައްކަތްކޮށްފާ އަދި އެބައިމީހުން ވެސް އެ ނަރަކައަށް ވަދެން ބަޔެއްކަން ދަތި އަމަލުކުރާ ބަޔަކު ކަމަށް ކަށަވަރެވެ.[191] وَالله أَعْلَمُ.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا ۖ وَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾

﴿29﴾ الله ﷻ އަށް އުޅުނި ކާފިރުވާ މީހުން ދާންޖެހޭނީ ޖަހަންނަމު ނަރަކައަށެވެ. އަދި އެ ތަނަށް ވަދެ، އެ ތަނުގެ ހޫނުގަދަ އަލިފާނުގައި އަނދައަނދައި އަބަދުގެއަބަދަށް އެބައިމީހުން ދުލިހެބޭނެވެ. އަދި އެ ނަރަކައަކީ، އެ ތަނުގައި ޤަރާރުވެ ދުލިހެބުމަށް ހަށްދަހައިވާ ނުބައި ތަނެކެވެ!

191- تَفْسِيرُ الشَّيْخِ أَبِي بَكْرِ إِبْرَاهِيمَ

ދަންނަވާށެވެ! މި ސޫރަތުގެ 28 (އަށާވީސް)ވަނަ އާޔަތާއި 29 (ނަވާވީސް)ވަނަ އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ މަދީނާގައި ކަމަށް ރިވާވެފައި ވެއެވެ.[192]

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلُّوا عَن سَبِيلِهِ ۗ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾

﴿30﴾ އަދި ބުދުތަކާއި އެ ނޫނު ވެސް ބައެއް ތަކެތި، اللهُ ﷻ ގެ ޝަރީކުތަކުގައި އެބައިމީހުންނަން ސަވާބަށްޓަކައިވާން ކަމުގައެއްނާއި، އެ ތަކެއްޗަކީ، އެ إِلٰهއަށްވާ ބައިވެރިންތަކެއް ކަމުގައި ދެކެ، اللهُ ﷻ އާ އެ ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރަން، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރަނީ އެ ގޮތުން ދެވަފެ. ދެން، އެބައިމީހުން ގޮވައިލައިގަން މަގުފުރައްދަވާ ބޭނުމަކަށް، اللهُ ﷻ ގެ ދީނާއި މަގުން ދުރުކުރުމަށް، އަބަދުވެސް މަގުފުރެއްދުމަށް ބަހައްޓަށެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! މިއަދަބައިވުން، މި ދުނިޔޭގެ އަރާމާއި ލައްޒަތު ބާޠިލުކުރުމަށް ބަލައި، ހަވާނަފްސާގެ އެދުނުތަކާ ތަބާވެ، ޝަހުވަތުތަކަށް އަރައިގަނެ، ގޮތްގޮތުގައި ކުޅޭ ދުވަސްކޮށްލާށެވެ ދުނިޔޭގައި މިއަދަބައިވުން ނިކަން ތިބޭށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔެއަކީ ވަރަށް އަވަހަށް ފަނާވާ ނަމެއް ހިނގައިދަނިވި ތަކެއްޗެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، މިއަދަބައިވުންގެ އެނބުރިދިޔުން އޮތީ، ނަރަކައަށެވެ. އެއީ، އެ ތާނގައި އަބަދަށް ދެމިތިބޭނެ ގޮތުގައެވެ.[193]

قُل لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ ﴿٣١﴾

192- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
193- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

﴿31﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިމަން إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންގެ މުއުމިނުން، ތިމަން إِلٰهَއަށް އީމާންވެ،
އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކުރި، އިބަ ރަސޫލާއާ ތަބާވި މުއުމިނުންނަށް،
އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ފަރުޟު ފަސް ނަމާދު އަދާކުރުމަށާއި ޒަކާތް،
ކޮންމެ ނަމާދެއް ވެސް އެ ނަމާދެއްގެ ވަގުތުގައި އަދާކުރުންމަތީ ދެމިތިބުމަށެވެ!

އަދި އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި މުދަލުން، ސިއްރުގައި ފާޅުގައި ޚަރަދުކުރުން،
ފަރުޟު ކަމާއި އަދާކުރުން، ބަސްނަޖެހި ޔަގީންކަމާއި މިންވަރަކަށް އިޚްލާޞްތެރިކޮށް، ﷲ ﷻ ގެ
މަގުގައި ޚަރަދުކުރައްވާށެވެ! އެއީ، އެބައިމީހުން ވެސް މަރުވެ، އެންމެހައި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުން
މަހްރޫމްވާނޭ ދުވަހަކާއި ވިއްކާ ގަތުމާއި ދުވަސް އައުމުގެ ކުރިންނެވެ.
ސަލާމަތްވުމެއްނެތް. އެ ދުވަހަކީ، އެދުވަހު ވިޔަފާރިކުރުމެއް އަދި ގާތްވެރިކަމެއް ވެސް
ނެތް ދުވަހެކެވެ. ދުވަހުގެ ކަމަކުން ފައިދާ ނުކުރާނެ ދުވަހެކެވެ، ކުރިން ވެސް ހުރިހާ
ކުރިން ދުވަހުގެ ނުކުތާ.[194]

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ
رِزۡقٗا لَّكُمۡۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلۡفُلۡكَ لِتَجۡرِيَ فِي ٱلۡبَحۡرِ بِأَمۡرِهِۦۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلۡأَنۡهَٰرَ ٣٢

﴿32﴾ ﷲ ﷻ އީ، އުޑުތަކާއި ބިންވެސް ހެއްދެވި، އުޑުމަތިން ވާރޭ ފައިބާވައްދަވައި ބިމުން މޭވާ
ހައްދަވައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރިޒުޤު ދެއްވި إِلٰهُ އެވެ. އަދި ކަނޑުމަތީގައި ދަތުރުކުރާ ނައް
ބޭނުންކޮށްދެއްވި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބޭނުން ހިފުމަށް إِلٰهُ އެވެ. އަދި ކޯރުތަކާއި ކޮޅިތަކާއި
ދެމިގެންދާ ވަގުތުގައި، ވާރޭވެހި، ކާރުތަކަށް، ތަފާތު ފައިދާތަކާއި، ބާވަތްތަކެއް، އެ ބިމުން
ނެރުއްވި إِلٰهُ އެވެ.

194- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، އެ إِلٰهُގެ އިޚްތިޔާރުފުޅާއި އަމުރުފުޅުގެ ދަށުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތަޖާރީ ބޭނުންތައް ފުއްދުމަށް، އެކި ކަހަލަ އެކި ސަވާރީގެ ނައުފަހަރާއި އެ ދުވުން އުޅަނދުފަހަރުތަކާއި، ކަނޑުމަތީގައި ދަތުރުފަތުރުކުރުއްވޫން ގޮތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފަހި މިންވަރުކޮށްދެއްވީ إِلٰهެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަޢަމް ސޫފިޔާކާ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ދަނޑުވެރިކަން ބޭނުންވާ ފެން ދިނުމަށްޓަކައި ކޯރުތަކާއި އާރުތައް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ޚިދުމަތުގައި ބެހެއްޓެވީ إِلٰهެވެ.[195]

وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَ دَآئِبَيۡنِۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ ٣٣

﴿33﴾ އަދި، اللهُ ﷻ، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައި މިންވަރުކުރައްވައިފައިވާ ވަގުތަކާ ހަމައަށް، އިރާއި ހަނދު، ހުއްޓުމެއް ނެތި ހިނގަހިނގައި ހުރުމަށް، އަމުރުކުރެއްވި إِلٰهެވެ. އަދި ރޭދުވާ ތަކުރާރުވުމުގައި ގިނަގުނަ މަސްލަހަތުތަކެއް ހުއްވައި، ދުވާލުގެ ވަގުތަށް ފަހު ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު އަދި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތަށް ފަހު ދުވާލުގެ ވަގުތު އަންނަން ގޮތަށް، މިންވަރުކުރެއްވީ إِلٰهެވެ.

ސަލާމަތެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖަހާއި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު ދެއްވީ، ހިތްހަމަޖެހުމާއި ތިޔަބައިމީހުން އަރާމު ލިބިގަތުމަށެވެ. އަދި ދުވާލުގެ ވަގުތު ދެއްވީ، اللهُ ﷻ ގެ ފަޟްލުވަންތަކަމުން، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ދެއްވުމަށް އެދި، ތިޔަބައިމީހުން މަސައްކަތްކޮށް ހޯދުމަށާއި ދީނީއުމޫރުގެ ކަންތައްތަކުގައި ވިސްނައި ފިކުރުކުރުމަށްޓަކައެވެ. އެހެންކަމުން، اللهُ ﷻ އެ ވަނީ، އިރާއި ހަނދު އަދި ދުވާލުގެ ވަގުތާއި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުގެ ދަށުގައި ބަހައްޓަވައިފައެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ފައިދާއަށް ޓަކައެވެ.[196]

195- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
196- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَءَاتَىٰكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُۚ وَإِن تَعُدُّواْ نِعْمَتَ ٱللَّهِ لَا تُحْصُوهَآۗ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ
لَظَلُومٞ كَفَّارٞ ﴿٣٤﴾

﴿34﴾ އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ ގެ ބަސްބުނުއްވުމުގައި، ކަލޭކަން އެދި ޢިބާދަތްކުރުން
ތަންނަވައިދީ ނުވަ، އެ ދަންނަވާ ކަންތަ ކަލޭގެ ޢިބާދަތްކުރުންނަން ފުރިހަމަވެރިކަމާ
إِلٰهُ ގެވެ. އަދި ޢިބާދަތްކުރުން ނުދަންނަވާ ކަންތައްތައް ވެސް ޢިބާދަތްކުރުންނަން
ފުރިހަމަވެރިކަމާ إِلٰهُ ގެވެ. އަދި ޢިބާދަތްކުރުންނަން، اللهُ ﷻ ދެއްވައިފައިވާ ނިޢުމަތްތަކުގެ
ގިނަކަމުން، އެ ނިޢުމަތްތައް ގުނައި ވިސްނުމަކީ، ފަހަރެއްގައި ވެސް ޢިބާދަތްކުރުންނަން
ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އިންސާނާއީ، އަނިޔާވެރިވުން ނުހަނު ބޮޑު
އަދި އެކަލާނގެ ވިދި رَبُّ ދެއްވާ ބަރަކާތްތަކަށް ފުދަ ގިނަ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުކުރުން
ނުކޮށް މިހާރެވެ. އަދި ޔާއަލްލާހު! އެކަލާނގެ، އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކުރުން ބޮޑު
މީހަކު ވެސް ގޮއްވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވަހީ، އެ إِلٰهُ ނޫން ފަރާތްތަކަށް، އެ ނިޢުމަތްތަކުގެ
ޝުކުރު އަދާކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ ނޫން ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކޮށް، އެކަލާނގެ އަމިއްލަ
ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހަކު ކަމުގައެވެ.[197]

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ رَبِّ ٱجْعَلْ هَٰذَا ٱلْبَلَدَ ءَامِنٗا وَٱجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾

﴿35﴾ އެ ރަސޫލާއެވެ! އެއްވެސް ގައެއް ރުކާއެއް އަދި އެއްވެސް ދިރޭ އެއްޗެއް
ނެތި ފުޅިން ހުސްކަމުން އޮތް، މައްކާގެ ހަމަޖެހުން ވާދިއަށް، إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ގެ ދަރިކަލުން
إِسْمَاعِيلُ عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ އާއި، އެ ދަރިކަލުންގެ މަންމާފުޅު هَاجَرُ عَلَيْهَا ٱلسَّلَامُ އާ ދޫކޮށްލައްވާފައިވަނީ
ދާކަށްވީއެވެ ފަހު، إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ގެ ވެރި رَبُّ ގެ ބަސްބުނުއްވުމުގައި، އަންނަނިވި ގޮތަށް
ދަންނަވައި، إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ދުޢާކުރެއްވި ހިނދު ކަންހިނގައި ދިޔަގޮތް، ހިތަ ބަސްދާ
ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ!

197- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ ދުޢާގައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބّއެވެ! މި މައްކާއަކީ،
އަމާން ރަށެއް ކަމުގައި ހައްދަވައިދެއްވާނދޭވެ! އަދި މި ރަށުގައި އުޅޭ ކޮންމެ
މީހަކަށް އަމާންކަމީ ދުރުކުރުމުން ގޮތް މިންވަރުކޮށްދެއްވައިދެއްވާނދޭވެ! އަދި
ބުދަން އަޅުކަންކޮށް، ދިބަ إِلٰهއަށް ޝިރުކުކުރުމުގެ ނުބައިކަމުން މި އަޅާއާއި
މި އަޅާގެ ދަރިން ދުރުކުރައްވައި، ޝިރުކުގެ އެންމެހައި ބާވަތްތަކުން އަޅުގަނޑުމެން
އެއްކިބާކުރައްވައިދެއްވާނދޭވެ![198]

رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ ۖ فَمَن تَبِعَنِي فَإِنَّهُۥ مِنِّي ۖ وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٣٦

﴿36﴾ އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބّއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އެ ބުދުތައް ވަނީ، މީސްތަކުންގެ
ގިނައިން ގިނަ ބަޔަކު މަގުން އެއްކިބާކޮށް، އެ މަގުން މީސްތަކުން
ދުރުކުރުވަނިވި ސަބަބެއް ކަމުގައެވެ. ކަން މިހެން ހުރިހިނދު، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަން
ޤަބޫލުކޮށް ތަބާވުމުކޮށް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި، މި އަޅާއާ ތަބާވެއްޖެ
ކޮންމެ މީހަކީ، މި އަޅާގެ ދީނުގައި ސާބިތުވެހުރި އަދި މި އަޅާގެ ސުންނަތާ އެއްގޮތަށް
އުޅޭ މީހެކެވެ.

އަދި މި އަޅާގެ ނިސްބަތުގެ ތަބާވުމުކޮށް އިތުބާރު، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް އަޅުކަންކުރުމާ
މިންގެ ގޮތުގައިން، ބަޔަކީ ގަވަޔަކަން އަރައިގަތުމަން ވެސް ކުށްތަކަށް ކަމަށް މިނަށް،
މި އަޅާއަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެ، މި އަޅާއާ ހިލާފުވެއްޖެ މީހެކެވެ. ނަމަވެސް،
ތިބާ إِلٰهީ، ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތްވަންތަ إِلٰهُ ކަން ކަށަވަރެވެ.

198- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީމާ، އެ ހަހަ ގާހަވެރިންގެ ތެރެއިން، މިބަ إِلٰهُ އަދިވާޖިގަތް ބަހަރާން،
މިބަ إِلٰهُ ގެ އާޔަތްތަކާއި ހުސްނުވެސްތަކުން ބަޔާންކުރެއްވުމަށް، އެ ބަހަރާން،
މިބަ إِلٰهُ ބަޔާންކުރައްވަމުއެވެ.199

ދަންނާށެވެ! ސުލްޙުކާރާ މީހުން ވެސް، ސުލްޙުގެ އަހުލުގައި ބަޔާންވަނީ
އެއްބާރުލުމެވެ، ފަހުމުވެ، އެ ގޮތުގައި ދެދިމާއްޖެ ނުވަ، އެބައިމީހުންގެ ފައިދާ،
الله ﷻ ނަގާދެއްވާ ބަޔާންކުރެއްވުމެވެ.200

رَّبَّنَآ إِنِّيٓ أَسۡكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيۡرِ ذِي زَرۡعٍ عِندَ بَيۡتِكَ ٱلۡمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجۡعَلۡ أَفۡـِٔدَةٗ مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهۡوِيٓ إِلَيۡهِمۡ وَٱرۡزُقۡهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمۡ يَشۡكُرُونَ ٣٧

﴾37﴿ އޭ އަހަރެންގެ ވެރި ރަބّއެވެ! އެއްވެސް ދަނޑެއް އަދި ދަނޑުވެރިކަމެއް
ދޫވާއެއް ވެސް ނެތް ވާދީއެއްގައި، ޙުރުމަތްތެރިކުރެއްވިގެންވާ ކަޢުބާގެ ކައިރީގައި،
މިބަ إِلٰهُ ގެ ޙުރުމަތްތެރި ގެކޮޅުގެ އަރިމަތީގައި، މި އަހަރެންގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން ބައެއް،
މި ވަނީ ވަޒަންވެރިކޮށްލައްވާފައެވެ. އޭ އަހަރެންގެ ވެރި ރަބّއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، މި އަހަރެންގެ
ދަރިންގެ ތެރެއިން ބައެއް، މިބަ إِلٰهُ ގެ ގެކޮޅުގެ އަރިމަތީގައި ބައިތިއްބައިލީމައި، މި އަހަރެން
މި ދަރިން، މިބަ إِلٰهُ ގެ އަޅުކަމުގައި ހުރުމަށެވެ. އަދި، އެބައިމީހުން އެ ތަނުގައި ނަމާދު، މިބަ إِلٰهُ އަށް
ހުއްޓުވުން، ހުކުރުކަމަށް، ނަމާދު ގާއިމުކުރުން އުފެއްދުމެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުންނަށް ބޭކަލުން،
މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުގެ ބައެއްގެ ހިތުގައި ތަރުހީބާއި، ހެޔޮއެދުމާއި، ލޯބިވެރިކަމާއި،
މީސްތަކުންގެ ހިތްތަށް އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ގެންދެއްވާ، އެ ތަނުގައި، މީސްތަކުން
ލޯބިވާ ކަނޑައެޅިގެން ބަލައިގަތުމަށް ފުރުސަތު ލައްވާށެވެ!

199- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
200- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ތަރުގައި އެބައިމީހުން ތިބޫއިރު ތަޢާލާ ބާވަތްތަކުގެ ދާވަތަކުން އެބައިމީހުންނަށް ރިޒްޤުދެއްވާނދޭވެ! އައި، އެބައިމީހުންނަށް، ތިބަ إِلٰهُ ދަރުމާ ނިޢުމަތްތަކަށް، އެބައިމީހުން ޝުކުރުވެރިވުމަށް ބަލާށެވެ. ފަހެ، إِبْرَاهِيمُ ﵇ ކިޔުއްވި އެ ދުޢާފުޅުގެ، اللهُ ﷻ އިޖާބަކުރެއްވިއެވެ.[201]

ދަންނާށެވެ! إِبْرَاهِيمُ ﵇ ކިޔުއްވި ދުޢާފުޅުގެ ބަރަކާތާއި އެކު އަހަރު އެނބުރި، މަކާއަށް ކާންވެ ދަރުމަން މިނާރު ވެސް ފެންނާށެވެ. ތަޢާލާ ބާވަތްބާވަތުގެ ދާވަތަކާއި، ތަރުކާރީއާއި، އެއްސިހުން ދުރުއްތައް މަކާއަށް ވަޑައިގަތުން ވަޅުން ގިނަ އެއްސުން ތަރުއް ނުތާ ބުނުވާއި ވަރަށް އެ ތަރުގައި އެ ތަކެތި ގިނައެވެ.

އަދި ދަންނާށެވެ! إِبْرَاهِيمُ ﵇ގެ ބޮޑުވެރިކަމުގެ ތަރުއިން، މަކާގެ ވާދީގައި، އެ ތަރުތީބާ ވަޒަންވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ދަރިކަލުން إِسْمَاعِيلُ ﵇އެވެ. އެހެންކަމުން، إِسْمَاعِيلُ ﵇ގެ ދަރިފަސްކޮޅު މަކާގައި ވަޒަންވެރިވި އާބާދުވިއެވެ.

އަދި، إِبْرَاهِيمُ ﵇އަށް އެ ދަރިކަލުން ދިޔަވަޑައިގަތުމަށް، އެ ތަރުތީބާގެ އިރުޝާދުވަރީ ނުވަދަރު ނުވަ އަހަރު ކަމުގައި ރިވާވެގެން ވެއެވެ. އަދި މި އާރާމުގައި މިވާ، ދުޢާކުރެ إِبْرَاهِيمُ ﵇ ކިޔުއްވި، އެ ތަރުތީބާގެ ތޮއްޓަކި ދަރިކަލުން إِسْمَاعِيلُ ﵇އާއި، އެ ދަރިކަލުންގެ މަންމަކަލޭ، هَاجَرُ ﵍އާ ދުވަހަކަނޑައެޅުން މަކާގެ ވާދީއަށް ދުކަކަށްވައިގަތީ، އެ ތަރުތީބާ ވަޒަންވެރިކުރި ހިނދުގައެވެ. އެއީ، އެ ދަރިކަލުންގެ ހިތްޕު ކަޢުބާ ކަމުގައެވެ.

201– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، إِسْمَاعِيلُ ﷵ ގެ މަންމަކަނބަލުން މައްކާއަށް ދޫކޮށްލައްވައިފައި إِبْرَاهِيمُ ﷵ
ވަޑައިގެންނެވި ވަގުތު، ބުރަކޮށްކޮޅި ގޮތުގެ އެ ރަށުގައި ނުހުރި އެކު، ގޮތުގެ
ތަނަކާ އެ ރަސޫލާގެ ދުޢާފުޅުގައި އަރިސްކުރައްވާފައިވުމުން ދާދަވަސް، އޭގެ ކުރިމަގައި
ބޮޑުމަތްތެރި ގޮތުގެ އެ ރަށުގައި ހުރިކަމެވެ. ނުވަތަ އެ ރަށުގައި ބޮޑުމަތްތެރި ގޮތުގެ
ބެނގުރަވާނަ ކަމެވެ.[202]

رَبَّنَآ إِنَّكَ تَعۡلَمُ مَا نُخۡفِي وَمَا نُعۡلِنُۗ وَمَا يَخۡفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ مِن شَيۡءٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا
فِي ٱلسَّمَآءِ ﴿٣٨﴾

﴿38﴾ އޭ އަޅަގަނޑުގެ ވެރި ރަބّއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަޅަގަނޑު ސިއްރުކޮށް
ވަންހަނާކުރާ ކަންތައްތަކާއި ފައުޅުކުރާ ކަންތައްތައް، ތިބާ إِلٰهُ ދަންނަވާ ގެންވުމުއެވެ.
އަދި އުޅެމެކާއި ބިމުގައިވާ އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނާއި، އެ ޚަލްޤުތަކުންގެ
ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން، اللهُ ﷻ އަށް ވަންހަނާވާ ޚަބަރެއްނާވާ އެއްވެސް ކަމެއް
ނުވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ ޢިލްމުފުޅުގައި ނުވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް އަދި ކަމެއް
ވިއަސް ކައުނުގައި ނުވެއެވެ. ފަހާއަކު، ޚަލްޤުތަކުންގެ ބޭނުންތަކާއި، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ
ދެއްވަމުން އެބައިމީހުން ބޭނުންވާ ގޮތާ މިންވަރުގެ ބޭނުންތައް އެބައިމީހުންގެ ބާރު،
އެ إِلٰهُ، ޝާމިލު ދަންނަވާ ގެންވެއެވެ.[203]

ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى ٱلۡكِبَرِ إِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَۚ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ ٱلدُّعَآءِ ﴿٣٩﴾
﴿39﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ ﷵ ޝުކުރުގެ ދުޢާފުޅުގައި، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ.
މި އަޅާ މުސްކުޅިވެފައިވާ ވަގުތުން، މި އަޅާއަށް إِسْمَاعِيلُއާއި، إِسْحَاقُއާއި، މި ދެ ދަރިން
ދެއްވި ކަލަން ޖަލާލަ، اللهُ ﷻ އަށް، މި އަޅާ ބަރުދަށި، ތަޢުރީފާއި، ޙަމްދު ދަންނަވަމެވެ.

202- تَفْسِيرُ مُقَاتِل بْنِ سُلَيْمَان وَتَفْسِيرُ الْبَيْضَاوِي وَتَفْسِيرُ الْقُرْطُبِي
203- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެއީ، އެ ދެ ދަރިން މި އަޅާއަށް، އެ ﷲ ދެއްވީ، ބޮޑުވުމުން ދަރިން ޢުމުރުން
އެދި ދުޢާކުރުމުން، މި އަޅާ، އެ ﷲ އަށް ދަންނަވާލުމުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މި އަޅާގެ
ވެރި رَبّއަކީ، އެ ﷲ އަށް ދަންނަވައި، ދުޢާކުރާ މީހެއްގެ ދުޢާ އަޑުއައްސަވައިވޮޑިގެންވާ،
އަޑުއިވިވޮޑިގެންވާ ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވާ، ﷲ ކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެންކަމުން، މި އަޅާ
ދުޢާކުރީ، އެ ﷲ އަށް ދަންނަވާ ހިނދު، މި އަޅާގެ ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވައި މި އަޅާ
އެދުނު ކަންތައް، މި އަޅާއަށް، އެ ﷲ ދެއްވައިފައިވެއެވެ.[204]

رَبِّ ٱجْعَلْنِى مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِى ۚ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ ﴿٤٠﴾

﴿40﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާފުޅުގައި، އެ ބަސްފުޅު ވިދާޅުވިއެވެ.
އޭ އަޅުގެ ވެރި رَبّއެވެ! އަހަރެން ފުރިހަމައަށް ނަމާދުތަކެއްކޮށް، ޤާއިމުކުރާނޭ
ބަޔަކު، ނަމާދު ޤާއިމުކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި މި އަޅާ ލައްވައިދެއްވާނދޭވެ! އަދި
ފަރުޟު ނަމާދުތަކަށް ހަރުކަށިތެރިވާ ބަޔަކު މި އަޅާގެ ދަރިފަސްކޮޅުން
ލެއްވުމަށް، އެ ފަދަ ބަޔަކު މި އަޅާގެ ދަރިފަސްކޮޅުގައި ލައްވައިދެއްވާނދޭވެ!
އޭ އަހަރެންގެ ވެރި رَبّއެވެ! އަދި މި އަޅާގެ ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވައި، މި އަޅާކުރާ
އެންމެހައި އަޅުކަން ޤަބޫލުކުރައްވާނދޭވެ![205]

رَبَّنَا ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ ٱلْحِسَابُ ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާފުޅުގައި، އެ ބަސްފުޅު ވިދާޅުވިއެވެ.
އޭ އަޅުގެ ވެރި رَبّއެވެ! ހިސާބު ބައްލަވާ ދުވަހު، މި އަޅާއާއި، މި އަޅާގެ
މައިންބަފައިންނާއި، މުއުމިނުންނަށް ފާފަފުއްސަވާނދޭވެ!

204- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
205- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާށެވެ! އިސްވެދިޔަ އާޔަތުގައި އެވާ ދުޢާ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ކުރެއްވީ، އެ ނަބިއްޔާގެ ބައްޕަ އާޒަރީ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ޢަދުއްވަކު ކަން، އެ ނަބިއްޔާއަށް އެނގިވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައެވެ. ވުމާއެކު، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ބައްޕަ އާޒަރީ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ޢަދުއްވަކު ކަން، އެ ނަބިއްޔާއަށް އެނގިވަޑައިގަތުމުން، ބައްޕައަށް ޓަކައި ދުޢާކުރެއްވުން ހުއްޓުވައިލައްވައި، ބައްޕަގެ ކިބައިން، އެ ނަބިއްޔާ ބަރީއަވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.[206]

وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَٰفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّٰلِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ ٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٤٢﴾

﴾42﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާއާއި، ކުރީގެ، ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރުން، މުއުމިނުންނަށް އަނިޔާކުރުން، ދުޝްމަނާކަން، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް ދެކޮޅުވާ އެ ނޫން ވެސް ކަންތައްތައްކުރާ އަނިޔާވެރިން އެ ކުރާ ކަންތައްތަކާމެދު، اللهُ سبحانه وتعالى ގާފިލުވެވޮޑިގެންވާ ކަމުގައި، އިބަ ރަސޫލާ ހީވެސްނުކުރައްވާށެވެ! އަދި ކިޔުއްވަ! އެބައިމީހުންކުރާ ހުރިހައި ކަމެއް، އެ إِلٰهُ، މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. ނަމަވެސް، އެ إِلٰهُ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢުޤޫބާތް އަދި ހަލާކުވުމެއް ވިޔަސް ނުފޮނުއްވައި ލަސްކުރައްވާ ކަން ކަށަވަރީ، އެ ދުވަހެއްގެ ބިރުވެރިކަން ނުހަނު ބޮޑުވެގެންވާ ދުވަހަކަށެވެ. ސަވާލުކުރައްވާނެއެވެ. އެ ދުވަހު، މީސްތަކުންނަށް ފެންނަ ބިރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުން، ކަންބޮޑުވެ، ގޮތްހުރުސްވެ، ލޯތައް މަތީނަށް އަރައި، އެބައިމީހުންގެ ލޯތައް މައްޗިނަށް ހުޅުވިފައިހުންނާނެއެވެ.[207]

206- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
207- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާނެވެ! މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވީ، رَسُولُ اللهِ ﷺ އަށާއި މުއުމިނުންނަށް ކާފިރުން
ކުރަމުންދިޔަ އަނިޔާތަކާމެދު، އެ ރަސޫލާއަށާއި ތަބާވި މީހުންނަށް
ތަސައްލީދެއްވުމައި، ހިތްހަމަޖެއްސެވުމައިދެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ.[208]

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ ﴿٤٣﴾

﴿43﴾ ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް ހާޟިރުވުމަށް ހަލުއިކަމުންނަން
ގޮވައިލެއްވުމުން، ދުނިޔާގައި އުޅުނިއިރު، ބަލާލުމުން ގެންނެވި ބިރުގަތް ދުރުގެކަށް
އުޅުނު މީހުން، ކަންތައްތަކުން ނުކަންގަން އަންނާނީ، މަތިބަލަހައްޓައިގެން ބޯ ބާލާ،
ނުހަނު އަވަސްއަވަހަށް ހިނގައިފާނެވެ. އެ ވަގުތު، އެބައިމީހުންނަށް ފެނިފައިވާ ވާނާ
ބިރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުން އެބައިމީހުން ތިބޭނީ، ލޮބޫޅި އިސްއުފުލި، އެސްފިޔަ ވެސް
ޖަހައިނުލެވޭ ފަދަ ބޮޑު ހާސްކަމުގައެވެ.

އެހެންކަމުން، މަތިބަލަހައްޓައިގެން ބޯ ބާލާ، ހަމަ އެއްވެސް އެއްޗެއް އެބައިމީހުންނަކަށް
ނުފެންނާނެތެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ވާނީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނެތި،
މުޅިން ހުސްވެފައެވެ. އެހެންކަމުން، ބޮޑުބިރުގެ ބަލާ ހަލަބޮލިން، އެއްވެސް އެއްޗެއް
އެބައިމީހުންނަކަށް ނުވިސްނޭނެތެވެ. ޝުޢޫރެއްނެތެވެ. މި ހުރިހާ ކަމަކީ ވެސް،
އެ ދުވަހުން އެބައިމީހުންނަށް ޖެހޭނޭ ބިރުވެރިކަމާއި ނާމާންކަމުގެ ބޮޑުކަމުން
އެބައިމީހުންނަށް ދިމާވާނޭ ކަންތައްތަކެވެ.[209] އެހެނީ، އެބައިމީހުންނަކީ، الله ﷻ
ފޮނުއްވި ބަސްފުޅުންނާއި، އެ ބަސްފުޅުން ދޮގުކޮށް ދަޢުވަތު ގެނެސްދެއްވި ރަސޫލުން
މީހުންނަށް އަނިޔާކުރި މީހުންނެވެ.

208- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

209- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَأَنذِرِ ٱلنَّاسَ يَوۡمَ يَأۡتِيهِمُ ٱلۡعَذَابُ فَيَقُولُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ رَبَّنَآ أَخِّرۡنَآ إِلَىٰٓ أَجَلٖ
قَرِيبٖ نُّجِبۡ دَعۡوَتَكَ وَنَتَّبِعِ ٱلرُّسُلَۗ أَوَلَمۡ تَكُونُوٓاْ أَقۡسَمۡتُم مِّن قَبۡلُ مَا لَكُم
مِّن زَوَالٖ ﴿٤٤﴾

﴿44﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މީސްތަކުންނަށް ބިރުވެރިވާށް، ގަދަފަދަ ޢަޛާބުގެ ވާހަކައިން ބިރުވެރިކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވައި، އެ ބައެއްގެ ގާތަށް، އިބަ ރަސޫލާ ފޮނުއްވުން މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ އިންޛާރުކުރައްވާށެވެ!

ސަލާމަތްކުރުމެވެ. އެ ދުވަހު އެ ޢަޛާބު އައިސް ބިރުވެރިވުމުން، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި، اللهُ ﷻ އަށް ކާފިރުވެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މުޝްރިކުން ބުނާނެއެވެ. އޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެރި ރަބّއެވެ! ކުޑަ މުއްދަތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިބައިން ޢަޛާބު ފަސްކުރައްވާށެވެ، ކުޑަ މުހުލަތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްވާނދޭވެ! އަދި ކުޑަ ވަގުތުކޮޅަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔެއަށް އަނބުރައި ފޮނުއްވާނދޭވެ! އާދެން، އިބަ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ގޮވައިލެއްވި ގޮވައިލެއްވުމަށް އިޖާބަދީ އީމާންވެ، ރަސޫލުން ގެންނަވި ރިސާލަތް ޤަބޫލުކުރަން، އެ ރަސޫލުންނާ އަޅުގަނޑުމެން ތަބާވާނަމުއެވެ. އެ ވަގުތު، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްބުނުއްވުން ކާފަރުގެ ބަސްފުޅު އެބައިމީހުންނަށް އިއްވަވާނެއެވެ.

ފަހެ، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި، އަބަދުއަބަދަށް ކަލޭމެން ކަލޭގައިދެކެ، ޤިޔާމަތް ދުވަހަކީ އަންނާނެ ދުވަހެއް ނޫން ކަލޭގައިދެކެމުން، ގަދަ ހުވައިން ހުވާކުރި ހުށީ ބަހަކު ކަލޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ނުވޭތޯއެވެ؟ އަދި ހަލާކުވެގެން މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި، ދުވަސް ފަހަރަށް ފުރާނައަޅުއްވައި، މަސްއޫލުކުރައްވާނޭ ކަމަށް އިންކާރުކުރި ހުވާ ބަހަކު ކަލޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ނުވޭތޯއެވެ؟[210]

210- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَسَكَنتُمْ فِي مَسَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ ٱلْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾

﴿45﴾ އަދި، الله ﷻ އަށް ކާފިރުވެ، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު
ދޫކޮށް، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުން އުޅުނު ތަންތާނގައި ތިޔަބައިމީހުން
ވަޒަންވެރިވެ އާބާދުވެ އުޅުނީމުއެވެ. އެއީ، هُوْدُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނާއި، صَالِحُ عليه السلام ގެ
ޤައުމުގެ މީހުންނާއި އަދިވެސް އެ ފަދަ އެހެނިހެން ޤައުމުތަކުގެ މީހުން އުޅުނު
ތަންތަނެވެ. އަދި އެ ތަންތަނަކީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ލޮލުން ދުށިފައިވާ ތަންތަނެވެ.

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ޔަޤީނީ ޤުރުއާނުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ޚަބަރުތަކުން،
އެ ޤައުމުތަކުގެ ކާފިރުންނާމެދު، ތިމަން إِلٰهُ ކަންތައްކުރެއްވި ގޮތާއި، އެބައިމީހުންގެ
ވައްޓަން، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި ޢަޒާބުގެ ވާހަކަތައް، ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަމައަށް ވެސް
އައިސްފައެވެ. ވުމާއެކު، އެ ކަންތައްތައް ވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާންވެގެން
އެނގި ބަޔާންވެފައެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާކުރައި
ގިނަގުނަ މިސާލުތަކެއް، ޔަޤީނީ ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކޮށް ދެއްވައިފީމުއެވެ. ނަމަވެސް،
އެ މިސާލުތަކުން، ތިޔަބައިމީހުން އެއްވެސް ޢިބުރަތެއް ލިބިނުގަތީމުއެވެ.[211]

وَقَدْ مَكَرُواْ مَكْرَهُمْ وَعِندَ ٱللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِن كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ
ٱلْجِبَالُ ﴿٤٦﴾

﴿46﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ނެތިކުރުމުގައި ރަސޫލާ
ޝަހީދުކުރަން ގޮތްތަކާމެދު، މައްކާގެ މުޝްރިކުން ނުހަނު ބޮޑަށް ވިސްނައި ފިކުރުކުރިން،
ނުބައި މަކަރުވެރި ރޭވުންތަކެއް ރޭވިއެވެ.

211- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ނުބައި މަކަރުވެރި ރޭވުންތައް އެބައިމީހުން ރާވައި އުޅުނިރު، اللهُ ﷻ ގެ ޢިލްމުގައި، އެ ހުރިހާ ކަމެއް ވަޒަނުކުރައިގެން ވިއްޖެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ އެ ނުބައި ރޭވުންތަކާއި، މަކަރާއި، ހީލަތް، ކިތަންމެ ބޮޑުކަން އެބައިމީހުން ރާވި ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ފަރުބަދަތަކެއްހުރި ތަންތަނުން ތުރާލާ ވަރުގެ މާބޮޑު ރޭވުންތަކެއް ކަމުގައި، އެ ރޭވުންތައް ވިޔަސް، އެއީ، اللهُ ﷻ ގެ ބަރަސްތަރުކަމުގައި މާބޮޑު ރޭވުންތަކެއް ނޫނެވެ.

އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން އެ ރޭވި ނުބައި ރޭވުންތަކާއި، އެބައިމީހުން އެ ހެދި ހީލަތާއި މަކަރުތައްގެ ނުބައިކަން އެނބުރި އަނބުރާ ޖެހޭނީ އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ކަމަކުން ދަރަޖާއި ގެއްލުންލިބުނީ ވެސް، ހަމަ އެބައިމީހުންނަށެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ އެ ނުބައި ރޭވުންތަކުން، اللهُ ﷻ އަށް ވިޔަސް އަދި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާއަށް ވިޔަސް، އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އަދި ދެރައެއް ވެސް ނުދެވުނެވެ.[212]

فَلَا تَحۡسَبَنَّ ٱللَّهَ مُخۡلِفَ وَعۡدِهِۦ رُسُلَهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٞ ذُو ٱنتِقَامٖ ﴿٤٧﴾

﴿47﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލުންނަށް ނަސްރާއި ކާމިޔާބުކުރެއްވުމާއި، އެ ރަސޫލުންގެ ދީނަށް ތާއީދުކުރާ މީހުން ހަވާލުކުރައްވާނޭ ކަމަށް، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލުންނަށް، އެ إِلٰهُ ކުރައްވައިފައިވާ ވަޢުދުތަކާ، އެ إِلٰهُ ޚިލާފުވެވަޑައިގެންނެވޭނެ ކަމަށް، އިބަ ރަސޫލާ ހިތުގައިނުލައްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهާއި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލުންގެ ޢަދުއްވުންގެ ކިބައިން ބަދަލުހިފުއްވުމުގައި ގަދަފަދަވަންތަ، ބަދަލުހިފުއްވުމުގެ ވެރި، ޢިއްޒަތްވަންތަ إِلٰهެވެ.

212- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ފުރާއުކަ، އެ إِلَهُ ކުރައްވާ ކަމަކަށް ހުރަސްއަޅައި، އެ ކަމެއް ވިހަސްދީ މަނާކުރެވޭނެ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. ކަން މިހެން ހުރިހުރި، އެ إِلَهُ ގެ ރަސޫލުންނަށް ނަސްރުދެއްވައި، އެ إِلَهُ ގެ ދީން، އެ إِلَهُ، މަތިވެރިކުރައްވާނެ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.213

يَوۡمَ تُبَدَّلُ ٱلۡأَرۡضُ غَيۡرَ ٱلۡأَرۡضِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُۖ وَبَرَزُواْ لِلَّهِ ٱلۡوَٰحِدِ ٱلۡقَهَّارِ ٤٨

﴿48﴾ ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހުން، اللهُ ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގެ ކިބައިން، އެ إِلَهُ ބަދަލުކުރައްވާނެ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އެ ދުވަހަކީ، ބިމި ހަމަ ހުސްކުރައްވައިގެން އެހެން ބިމަކަށް، ދިރިއާގެ ބިން، اللهُ ﷻ، ބަދަލުކުރައްވާނެ ދުވަހެވެ.

އަދި އެ ދުވަހަކީ، އުޑުތައް ވެސް އެހެން އުޑުތަކަކަށް ބަދަލުކުރައްވާނެ ދުވަހެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން، މަހްޝަރުގެ މައިދާނަށް ދިމާވެގެން ބަޔަކާ، އެންމެހައި އިންސާނުންނާއި ޖިންނިން އެ ބަހާކު އެ ތިބީ ތަނަކުން ނުކުމެގެން ކިއަދަންވީކަމާ ހުކު އަންނާނެތެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންގެ ޙަމަލުތަކާއި ހިތްގައިން، އެބައިމީހުންގެ ވާހަ، އެއްކަލަވަންތަ، ކަނޑުގަދަވަންތަ، ގަދަރަހިމީވަންތަ اللهُ ﷻ ގެ ޙަސްބަރެޔަށް، ދިރިއިއި ޙާލުގައި އެބައިމީހުން އަންނާނެތެވެ.

ދަންނާށެވެ! اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلَهُ ގެ ނަސްރުދެއްވާނީއި، ސިފަކުރުމަށާއި، އެ إِلَهُ ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގައި މަތިވެރިވަންތަ އަދި އެންމެހައި ހެދުންތަކުގެ ފަރާތުން މައްޗަށް، ގަދަރުވަންތަ ކަރަކުގަދަވަންތަ إِلَهُ އެވެ.214

213- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّة السُّعُودِيَّة
214- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَتَرَى ٱلۡمُجۡرِمِينَ يَوۡمَئِذٖ مُّقَرَّنِينَ فِي ٱلۡأَصۡفَادِ ﴿٤٩﴾

﴿49﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެންމެހައި ކުށްވެރި މުޖުރިމުން، އެބައިމީހުން އެންމެން އެއްކޮށް ކަސްތޮޅު އެޅުވިފައި ވަނިކޮށް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންގެ އަތާއި ފައިގައި ހިލިހިލާޖެހި، ކަނދުރާހާ އެކު ބަނދެވިފައި ވަނިކޮށް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނޭ ދެއެވެ. އަދި ދުވަހަކު ވެސް ބަރަކު ދެރަކުރެވޭނޭ މިންވަރަށް، އެ ދުވަހުން އެބައިމީހުން ތިބޭނީ ދެރަކުރެވި ނިކަމެތިކުރެވިފައެވެ.[215]

سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٖ وَتَغۡشَىٰ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ ﴿٥٠﴾

﴿50﴾ އެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ ހެދުންތައް ތައްޔާރުކުރެވިފައި ވާނީ ކަޓްރާނުންނެވެ. އެއީ، ކަޓްރާނަކީ، ނުރަނގު އަވަހަށް އޫގައި އަލިފާން ރޯވާ، ނުރަނގު ގަދަވަސް އަންނަ އެއްޗެކެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ މޫނުތައް ފޮރުވި ނިވައިވެފައި ހުންނާނީ، އެބައިމީހުންގެ މޫނުމަތުގައި ރޯވެފައިވާ އަލިފާނުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުންގެ މޫނުތައް ހުންނާނީ އަނދައި ކަޅުވެފައެވެ.[216]

لِيَجۡزِيَ ٱللَّهُ كُلَّ نَفۡسٖ مَّا كَسَبَتۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ﴿٥١﴾

﴿51﴾ الله ﷻ އަށް އުޅުރި ކާފިރުވި މުޖުރިމުންނާމެދު، އެ إِلٰهُ، އެ ފަދައިން ކަންތައް ކުރައްވާނީ، ދުނިޔޭގައި އުޅުނިރު އެބައިމީހުން ކޮށްއުޅުން ފާފަތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

215- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وَزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

216- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ޝަވައްކާއްނުގެވެ. ދިއާލަމުގެ ދުވަހުން، ކާފިރުން އިންސާނުންކަމުގެ، އެ މިރަކު ދަރިޔާގައި
ކުރެނަމަ ކުޑަ ޖަމަޖަކަށް ވިދުން ބަރުދު ދަރުމަދާއި ހަވާބު ނުވަމަ ޖުރުމާތައި ޖަގުރު،
ހިތެއް ކުޑަ އެސްވެރި އަދި އިތުރުވުމެއް ވިޔަސް ނުހި ނުހަނު ފުރިހަމައަށް،
اللهُ ﷻ ދެއްވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ ިއ، ހިސާބުބެއްލެވުމުގައި ބާރަކާއި
ވަރުން އަންނަނިވި ބައެއްގެ ބިރުވެރިކަން، އެކަމުގެ ދުވަހެއްގެ ގެބާލައި ބައްޗަވައި،
އެބައިމީހުން ގެނދެވޭތޯ ނިޔާކުރެވޭ އަދުލުވެރި، އެ ހުކުމަކީ ބައެއްގެ ޝިރާރަ ނުހަނު
އަވަސްވެ ނިންމަވާ إِلٰهެވެ.

هَٰذَا بَلَٰغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُواْ بِهِۦ وَلِيَعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُوْلُواْ
ٱلۡأَلۡبَٰبِ ﴿٥٢﴾

﴿52﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި
މި ޤުރުއާނަކީ، އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް ބަޔާނާ ނުހަނު ފުރިހަމަ އެންގެވުމެކެވެ.
އެ ޤުރުއާނުގައި ވަނީ، އާގޮތި ނަސޭހަތާއި، ގަދަފަދަ އިންޒާރުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި،
ޚަބަރުތަކެވެ. ވީއިރު، އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި ޚަބަރުތަކުން
އަންގަވައި މީސްތަކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ އިންޒާރުކުރައްވާށެވެ! އަދި އަންގަވައި
މީސްތަކުން ވެސް، އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ބަސްފުޅުތަކާއި ޚަބަރުތަކުގެ ތެދުކަން ކަށަވަރުކަން،
އެ ޤުރުއާން ނަސޭހަތާއި، ޢިބްރަތްތަކާއި، އިންޒާރުދިނުމަށްޓަކައެވެ!

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ، އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ދަލީލުތަކުން،
اللهُ ﷻ ިއ، އެއްކަލައުވަންތަ إِلٰهُ ކަމާއި، އެ إِلٰهُ ޢިބާދަވައި އަޅުކަންކުރުން ބައްދުވެގެންވާ
އެހެން އެއްވެސް إِلٰهަކު ނުވާކަން އަންގަވައި ހެކިތަކުން ދޭން، ހަމައެކަނި،
އެ إِلٰهަށް އަޅުވެރިވުން އަޅުކަންކުރުމަށެވެ.

އަދި އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކު، އެ إِلٰهَ ބައިވެރިކޮށް ސުޖޫދުނުކުރުމަށެވެ. އަދި، އެ ދުޢާއަށް ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވައި، ސަލާމަތް ބޮޑުކަމުގެ އަރުވާލެއްވިން، އެ ދުޢާއާނުން އިބްރާހީމް ނަބިއްޔާއަށް އިންސާފު ދިވިގެލުމަށް ބަދަލުވެ.

ތަން، الله ﷻ ދެއްވި ފަދިތުފުން، ހިތަށް ދުޢާއާނުގެ ތަރުޖަމާ ޚަތިމްގެ ކުރު ތަޢާރުފެއް ލިޔުމަށް އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރި މިންވަރަށް ލިބުނު ނިމުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ، އަޅުގަނޑުގެ މި ކުޑަކުދި މަސައްކަތް، الله ﷻ ޤަބޫލުކުރައްވާށެވެ. އަދި މި މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހައި ފަރާތްތަކަށް މަސައްކަތް ޤަބޫލުކުރައްވައި، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ފުރިހަމަ ސަވާބުގެ ދަރަޖައިގެ ދަރަޖަ މިންވަރުކޮށްދެއްވާށެވެ. އަދި ބަދު ފެންނާ އެ ނަޞީބު އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް މިންވަރުކޮށްދެއްވުން ފެނެ ދުއާވެ.

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ޤުރްއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދިނީ މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔެވޭހައި ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބި ހުންނަހުއްޓެވެ."